

ODMJERAVANJE KAZNE I IZRICANJE SIGURNOSNE MJERE U POSTUPCIMA OBITELJSKOG NASILJA

Priručnik za polaznike/ice

Izrada obrazovnog materijala:

mr. sc. Marijan Bitanga,
Visoki kazneni sud Republike Hrvatske

Zagreb, svibanj 2023.

Copyright 2023.

Pravosudna akademija

Maksimirska cesta 63, 10 000 Zagreb, Hrvatska

TEL 00385(0)1 2357 626 WEB www.pak.hr

Sadržaj

1. NASILJE U OBITELJI.....	4
2. NASILJE U OBITELJI - RAZGRANIČENJE PREKRŠAJA I KAZNENOG DJELA ...	6
3. O SVRSI KAŽNJAVANJA.....	10
5. Materijalno-pravni normativni okvir svrhe kažnjavanja i odmjeravanja kazne.....	12
7. STUPANJ KRIVNJE	15
10. JAČINA UGROŽAVANJA ILI POVREDE ZAŠTIĆENOG DOBRA	18
11. POBUDE (MOTIVI).....	19
12. STUPANJ POVREDE POČINITELJEVE DUŽNOSTI.....	20
13. NAČIN POČINJENJA I SKRIVLJENI UČINCI KAZNENOG DJELA.....	21
14. PRIJAŠNJI POČINITELJEV ŽIVOT	24
15. OSOBNE I IMOVINSKE PRILIKE	25
16. PONAŠANJE NAKON POČINJENOG KAZNENOG DJELA.....	26
18. DRUGE OKOLNOSTI	30
21. Procesno-pravni normativni okvir	32
27. Odluka o kazni u žalbenom postupku.....	36
28. SIGURNOSNE/ZAŠTITNE MJERE	39
29. SVRHA SIGURNOSNIH/ZAŠTITINIJI MJERA.....	40
30. OSNOVNA PRAVILA IZRICANJA I TRAJANJA SIGURNOSNIH MJERA	41
31. Komparativni uzorak.....	43
32. Zaključna razmatranja	45
VJEŽBE – PLAN RADA.....	47
PITANJA ZA KVIZ	48
LITERATURA	50

1. NASILJE U OBITELJI

“Snaga nacije počiva u integritetu obitelji.” – Konfucije

1.1. Obitelj je prirodna i temeljna društvena jedinica te je ovlaštena na zaštitu društva i države¹. Pravo na obiteljski život zajamčeno je člankom 35. Ustava Republike Hrvatske ("Narodne novine" br. 56/90., 135/97., 8/98. - službeni pročišćeni tekst, 113/00., 124/00. - službeni pročišćeni tekst, 28/01., 41/01. - službeni pročišćeni tekst, 76/10., 85/10. - službeni pročišćeni tekst, 5/14., nastavno Ustav RH) i člankom 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Narodne novine - Međunarodni ugovori" broj 18/97., 6/99. - pročišćeni tekst, 8/99. - ispravak, 14/02., 1/06. i 13/17.; u daljnjem tekstu: Konvencija). Skladne, podržavajuće obitelji u kojima vladaju odnosi međusobnog poštovanja, ispravnog djelovanja, zaštite, istine, uvažavanja, mira, ljubavi i nenasilja, zaštitni su čimbenici razvoja pojedinca istih takvih kvaliteta. Sve su to poznate i opće prihvaćene istine, u svim svjetskim religijama i drevnim filozofijama, visoko postavljeni ideali, težnja čovjeka prema istinskim ljudskim vrijednostima koje su prepoznate kao temeljne ljudske vrijednosti, zaštićene brojnim međunarodnim dokumentima. Stalne društvene promjene i modernizacija dovele su do promjena u obitelji i u njenoj strukturi. Opće je poznato iskustvo da u čovjeku postoji jaki otpor prema promjeni navika u mišljenju, riječima i djelima koje su se razvijale godinama i prenosile generacijama, što odgojem, što utjecajem društvene zajednice. Ipak suvremeno iskustvo nam dokazuje da je sve moguće ako dovoljno uporno uložimo napor prema jasno definiranom cilju uz odgovarajuću institucionalnu podršku. Stvaranje nenasilnog društva započelo je u trenutku neprihvatanja nasilja u obitelji, najprije na razini međunarodne zajednice, nakon čega i na nacionalnoj razini.

1.2. Zaštitu od nasilja u obitelji nedvojbeno možemo svrstati u zaštitu temeljnih ljudskih prava kojima je posvećena posebna pažnja najvišim pravnim aktom nacionalnog prava, Ustavom Republike Hrvatske². Iako nasilje u širem smislu predstavlja oblik diskriminacije bez obzira na spol i dob, te obiteljsko nasilje uključuje različite oblike nasilnog ponašanja nad različitim kategorijama žrtava, činjenica da su nasiljem u obitelji u većini slučajeva pogođene žene, rezultira i nešto drugačijim pristupom biti samog problema, jer se zadire u ravnopravnost spolova kao jednom od temeljnih konvencijskih prava zaštićenih međunarodnim ugovorima.

1.3. Važni su standardi i obveze koje Republici Hrvatskoj nameću dva međunarodna dokumenta koja reguliraju ovu materiju. Prvi je Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (u daljnjem tekstu: Istanbulska konvencija) koju je Republika Hrvatska ratificirala³. Istanbulska konvencija već u samoj Preambuli, kao i u operativnom djelu, prepoznaje i osuđuje

---

¹ Članak 16. stavak 3. Opće deklaracije o ljudskim pravima, usvojena i proglašena na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda, Rezolucijom 217 A (III), na dan 10. prosinca 1948. godine („Narodne novine“ broj 12/2009 od 27. studenog 2009.)

² Temeljna ustavna osnova zabrane diskriminacije nalazi se u čl. 14. st. 1. Ustava Republike Hrvatske u odjeljku koji je posvećen zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.

³ Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, „Narodne novine“ broj 3/2018 od 16. svibnja 2018.

sve oblike nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te naglašava imperativ stvaranja Europe bez nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja. S tom svrhom, ističe čvrstu vezu između postizanja ravnopravnosti spolova i iskorjenjivanja nasilja nad ženama. Drugi važan dokument je Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 29. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP (u daljnjem tekstu: Direktiva o pravima žrtava). Donošenje Zakona o Zaštiti od nasilja u obitelji ("Narodne novine" br. 70/17., 126/19., 84/21., 114/22., nastavno ZZNO/17), bilo je uvjetovano između ostalog i potrebom transponiranja odnosno implementiranja europskih i međunarodnih standarda i instrumenta u nacionalno prekršajno zakonodavstvo što je rezultiralo podizanjem pravnih standarda zaštite žrtve, jačanjem njene procesno-pravne pozicije, sprječavanjem sekundarne viktimizacije, te hitnošću postupanja svih nadležnih tijela.

1.4. Kako nasilje u obitelji ne bismo prvenstveno percipirali kao teorijski fenomen, pogledajmo kakvo je stanje u praksi. Prema najnovijem dostupnom izvješću o nasilju u obitelji u Republici Hrvatskoj, riječ je o kažnjivom ponašanju koje doživljava ekspanziju. Naime, iz Izvješća Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske o radu državnih odvjetništava u 2022. godini⁴ slijedi da su državna odvjetništva u Republici Hrvatskoj u 2022. godini podigla 557 optužnica radi osnovane sumnje da su počinjena kaznena djela nasilja u obitelji iz članka 179.a. KZ/11, a sudovi su povodom tih optužnica iste godine donijeli 294 osuđujuće presude, 22 oslobađajuće presude i 8 odbijajućih presuda. Imajući u vidu podatke iz prethodnog perioda od 2018. godine, razvidan je trend rasta obiteljskog nasilja (2018. - 40 optužnica, 2019. - 204 optužnice, 2020. - 364 optužnice, 2021. - 423 optužnice i 2022. - 557 optužnica), tim prije kada se uzme u obzir tamna brojka kriminaliteta koja prikriva počinjena kažnjiva ponašanja povodom kojih je izostala reakcija države u formi kaznenog ili prekršajnog progona. Ovako pojačani aktivitet državnih odvjetništava potaknut je osjetnim povećanjem broja podnijetih kaznenih prijava kojih je bilo 1.187, što je relativni rast tih prijava od 36,6% u odnosu na broj istih podnijet u 2021 godini (869 prijava). Očito je riječ o rezultatu daljnjeg osvještavanja žrtava ove vrste kaznenih djela, pa i u situacijama kada podnose kaznene prijave za događaje koji svojom fenomenologijom nisu kaznena, već prekršajna djela, radi čega su odvjetništva u 2022. godini donijela rješenja o odbačaju kaznene prijave u 9,2% slučajeva, te potom iste slučajeve procesuirala kroz prekršajne postupke zbog djela prekršaja iz članka 10. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. Pritom treba imati u vidu i respektabilan postotak (5.23%) prekršajnih djela nasilja u obitelji koje su državna odvjetništva tijekom 2022. godine procesuirala pred nadležnim sudovima.

1.5. Ukupnost izloženih statističkih podataka dostatno ilustrira važnost obiteljskog nasilja kao predmeta ove radionice, sve kako bismo čim bolje razumjeli obilježja djela o kojima je riječ, te najbolje tehnike i metodologiju prilikom odmjerenja kazne i izricanja sigurnosnih i zaštitnih mjera za ista ta djela, kako bi se njihova pojavnost čim više reducirala.

---

⁴ www.dorh.hr/hr/izvješća-o-radui/izvješće-o-radui-državnih-odvjetništava-u-2022-godini; posjećeno 22. svibnja 2023.

2. NASILJE U OBITELJI - RAZGRANIČENJE PREKRŠAJA I KAZNENOG DJELA

Kako bismo mogli relevantno raspravljati pravila o odmjeravanju kazne i izricanju sigurnosnih/zaštitnih mjera, nužno je prethodno u bitnome se podsjetiti na obilježja kažnjivih ponašanja nasilja u obitelji (prekršaj i kazneno djelo)

Članak 10. ZZNO/17 definira nasilje u obitelji.

Nasilje u obitelji je:

- 1. primjena fizičke sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda*
- 2. tjelesno kažnjavanje ili drugi načini ponižavajućeg postupanja prema djeci*
- 3. psihičko nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenost*
- 4. spolno uznemiravanje*
- 5. ekonomsko nasilje kao zabrana ili onemogućavanje korištenja zajedničke ili osobne imovine, raspolaganja osobnim prihodima ili imovine stečene osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja, uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i za skrb o djeci*
- 6. zanemarivanje potreba osobe s invaliditetom ili osobe starije životne dobi koje dovodi do njezine uznemirenosti ili vrijeđa njezino dostojanstvo i time joj nanosi tjelesne ili duševne patnje.*

2.1. Prve izmjene ZZNO/17 predložene su Zakonom o izmjenama i dopuni Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (Narodne novine, broj 126/19). Njime su revidirana važeća zakonska rješenja u pogledu pojavnih oblika nasilja u obitelji, odnosno jednog od oblika nasilja u obitelji i to tjelesnog nasilja, na način da se taj termin zamjenjuje terminom "primjena fizičke sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda", s ciljem jasnijeg razgraničenja pojavnog oblika nasilja u obitelji između prekršaja prema ZZNO/17 i kaznenog djela nasilja u obitelji iz čl. 179.a Kaznenog zakona („Narodne novine“ broj: 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19 i 84/21, nastavno: KZ/11). Nadalje, u tim se izmjenama krug osoba na koji se ZZNO/17 primjenjuje, dodatno usklađuje sa značenjem izraza i definicijom člana obitelji koje definira KZ/11 u čl. 87. st. 8. na način da je ispušten obiteljski odnos tazbinskog srodstva u izvanbračnoj zajednici te su pooštrene prekršajne kazne u odnosu na pojavne oblike nasilje u obitelji kažnjive sukladno ZZNO/17, što bi trebalo dodatno ojačati specijalnu i generalnu prevenciju.

2.1.1. Drugom dopunom ZZNO/17 (84/21) se proširuje dosadašnji krug osoba na koje se ZZNO/17 primjenjuje, pružanjem prekršajnopravne zaštite "sadašnjim ili bivšim partnerima u intimnoj vezi". Ova dopuna je rezultat potrebe usklađenja s izmjenama Kaznenog zakona koji je na snazi od 31. srpnja 2021. ("Narodne novine"

broj: 84/21), u čijem čl. 87. st. 9. je proširen krug bliskih osoba na “sadašnje ili bivše partnere u intimnoj vezi”.

Članak 179.a KZ/11 definira kazneno djelo nasilja u obitelji.

Tko teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana obitelji ili bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj ili stanje dugotrajne patnje, a time nije počinjeno teže kazneno djelo,

kaznit će se kaznom zatvora od jedne do tri godine.

2.2. U Kazneni zakon (Narodne Novine 125/11 od 7. studenog 2011.) kazneno djelo – nasilničko ponašanje u obitelji nije uneseno uz obrazloženje da se nasilničko ponašanje u obitelji kažnjava kroz čitav niz kaznenih djela kao kvalificirani oblik, a kroz praksu se pokazalo da ga je teško razgraničiti od prekršaja i drugih kaznenih djela koja pokrivaju iste radnje.

2.2.1. Zaštita žrtava obiteljskog nasilja nastojala se osigurati kroz niz kaznenih djela s elementima nasilja u kojima učin djela prema bliskoj osobi predstavlja kvalificirani oblik djela sa težom sankcijom, a uz navedeno za sva kaznena djela s elementima nasilja počinjena prema bliskoj osobi osiguran je i progon po službenoj dužnosti. Nadalje, smatralo se da je sustav odgovornosti za prekršaje propisane Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji u prekršajnom postupku, koji je brz i efikasan, dostatan za trenutnu zaštitu članova obitelji izloženih nasilju, posebice zbog mogućnosti primjene niza zaštitnih mjera usmjerenih trenutačnom zaustavljanju nasilja i zaštiti žrtve

2.2.2. II. Novela kaznenog zakona (Narodne Novine 56/15 od 22. svibnja 2015.) nasilničko ponašanje u obitelji vraća se u Kazneni zakon ali sada kao posebno kazneno djelo pod nazivom – Nasilje u obitelji⁵.

2.2.3. U praksi je uočeno da dio ponašanja, koje u svojoj biti predstavlja nasilništvo u obitelji, nije pokriveno važećom kaznenopravnom regulativom. Isticano je da je ostavljanjem odrednih oblika nasilničkih ponašanja u obitelji „samo“ u prekršajnoj sferi (prvenstveno zlostavljanja i izivljivanja koje nije rezultiralo posljedicom u vidu tjelesne ozljede) narušeno, u sudskoj praksi dobro primjenjivano, sankcioniranje obiteljskog nasilništva te da su žrtve zapravo ostale nezaštićene gubitkom dijela kaznenopravne zaštite. Stoga je kao samostalno kazneno djelo uvedeno kazneno djelo nasilja u obitelji koje bi obuhvatilo teže oblike nasilništva u obiteljskom okruženju kojima su ostvareni elementi prekršaja, dakle nisu ostvareni elementi kaznenog djela, a radi se o intenzitetu odnosno ustrajnosti koja prelazi okvire prekršajne odgovornosti kao npr. teška vrijeđanja, zastrašivanja i sl.

---

⁵ Slično kazneno djelo prvi puta je uneseno u Kazneni zakon, Zakon o izmjenama i dopunama KZ/97 iz 2000. godine (NN 129/00 od 22. prosinca 2000), pod nazivom – Nasilničko ponašanje u obitelji (članak 215.a. KZ/97), a glasilo je: Član obitelji koji nasiljem, zlostavljanjem ili osobito drskim ponašanjem dovede drugog člana obitelji u ponižavajući položaj : kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine. Izmjenama i dopunama KZ/97 iz 2006. godine (NN 71/06) povišena je propisana kazna i u posebnom minimumu i u posebnom maksimumu na kaznu zatvora od šest mjeseci do pet godina.

2.2.4. Dakle, kazneno djelo nasilja u obitelji je blanketno kazneno djelo koje čini član obitelji/bliska osoba koja teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod žrtve izazove osjećaj straha za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj.

2.2.5. Ovakvo rješenje omogućava jasno razgraničenje kaznenog djela od prekršaja, budući da se za postojanje ovog kaznenog djela zahtijeva veća kriminalna količina, koja pretpostavlja kumulativno ispunjenje sljedećih pretpostavki:

a) težinu kršenja propisa o zaštiti od nasilja u obitelji te

b) prouzročenje štetne posljedice

- izazivanje straha (strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba)
- dovođenje u ponižavajući položaj ili stanje dugotrajne patnje

2.2.6. U biće kaznenog djela uvedena je i "klauzula supsidijarnosti" što znači da će počinitelj odgovarati za ovo kazneno djelo samo ako time nije počinjeno neko drugo teže djelo.

2.2.7. Međutim, propisivanje samostalnog kaznenog djela nasilja u obitelji iz članka 179. a, uz postojanje kvalificiranih oblika pojedinih kaznenih djela počinjenih prema bliskoj osobi, dovelo je do neujednačenosti u praksi primjene Kaznenog zakona. Da bi se otklonili uočeni nedostaci, uslijedile su izmjene Kaznenog zakona („Narodne novine“ broj: 126/19, nastavno: KZ/19), koje su stupile na snagu 1. siječnja 2020., a kojima se dodaje u zakonski opis tog djela još jedno obilježje predmetnog kaznenog djela teškog kršenja propisa o zaštiti od nasilja u obitelji - stanje dugotrajne patnje, a koje stanje je uzrokovano izloženošću teškom kršenju propisa o zaštiti od nasilja u obitelji. Ovim izmjenama, pooštrena je i kaznenopravna politika kažnjavanja za to djelo te je zapriječen posebni minimum kazne zatvora za ovo kao samostalno kazneno djelo nasilja u obitelji iz članka 179. a Kaznenog zakona u trajanju od jedne do tri godine, a pooštrene su i sankcije u odnosu na druga pojedina kaznena djela (npr. kaznena djela protiv života i tijela), što je relevantno upravo u kontekstu spomenute „klauzule supsidijarnosti“.

2.2.8. Kako su kažnjivi oblici ponašanja u formi kaznenog djela i prekršaja fenomenološki dosta bliski i nerijetko su praktičari u nedoumici da li neko ponašanje po svojim obilježjima predstavlja kazneno djelo ili prekršaj, kratko ćemo izložiti viđenje Europskog suda za ljudska prava (nastavno: ESLJP) po tom pitanju, sadržano u presudi Galović protiv Hrvatske⁶. To razlikovanje ima osobitu vrijednost sa aspekta zabrane „ne bis in idem“ sadržane u članku 4. Protokola broj 7. uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (nastavno: Konvencija). Podnositelj zahtjeva u ovom postupku se, inter alia, pritužio jer je smatrao kako mu je suđeno dva puta i da je dva puta (prekršajno i kazneno) osuđen za isto djelo nasilja u obitelji. Međutim, otklanjajući takav njegov zahtjev kao neutemeljen, ESLJP podsjeća kako spomenuta konvencijska zabrana ne isključuje vođenje dvaju postupaka, ako

---

⁶ Presuda Galović protiv Hrvatske od 21. kolovoza 2021., zahtjev broj 4551/2011

su ispunjeni određeni uvjeti na način da su „...postupci bili kombinirani na integralan način tako da čine koherentnu cjelinu“⁷. S tim u svezi Sud u interpretaciji Konvencije inzistira na konkretnijim kriterijima: postojanje komplementarne svrhe obaju postupaka in concreto, predvidivost posljedica obaju postupaka, izbjegavanje dodatne štete iz dupliciranja postupaka „...i , iznad svega, je li kazna izrečena u postupku koji je prvi pravomoćno okončan uzeta u obzir u postupku koji je posljednji pravomoćno okončan, kako bi se spriječilo da dotični pojedinac u konačnici snosi prekomjeran teret...“⁸ Naime, odlučujući o osnovanosti zahtjeva podnositelja, ESLJP polazi od teze da „...države imaju pozitivnu obvezu...osigurati i održavati odgovarajući pravni okvir koji pruža zaštitu od nasilja u obitelji...“ što obuhvaća „...kriminalizaciju nasilja u obitelji propisivanjem djelotvornih, razmjernih i ovrtaćajućih sankcija“⁹. Pritom su države slobodne u pristupu toj kriminalizaciji, tako da sud rješenje Republike Hrvatske koja obiteljsko nasilje kriminalizira kroz kazneni i prekršajni postupak („integralni dvojni postupak“) ocjenjuje sukladnim mjerodavnim međunarodnim pravnim standardima. U tom kontekstu svrha prekršajnog postupka je pružiti brz odgovor na nasilje u obitelji, kako bi se „pravovremeno i djelotvorno spriječilo daljnju eskalaciju nasilja u obitelji i9 kako bi se pružila pomoć žrtvi“¹⁰, a svrha kaznenog postupka je“... rješavanje postojeće situacije nasilja na sveobuhvatan način“¹¹. Radi svega navedenog ESLJP je našao da su prekršajni i kazneni postupci koji su vođeni protiv podnositelja zahtjeva „...predstavljali komplementaran odgovor na društveno neprihvatljivo ponašanje u vidu nasilja u obitelji“ i da je u provedbi tih postupaka suradnja i koordinacija između prekršajnih i kaznenih sudova bila odgovarajuća, pa su provedeni postupci predstavljali koherentnu cjelinu. Posljedično, ESLJHP zaključuje kako nije došlo do povrede članka 4. Protokola br. 7. uz Konvenciju („ne bis in idem“).

2.2.9. Inače, kada se bavi obiteljskim nasiljem ESLJP u pravilu raspravlja o pravu na život iz članka 2. Konvencije, u manjem broju slučajeva o zabrani mučenja iz članka 3. Konvencije, odnosno, o pravu na poštivanje privatnog i obiteljskog života iz članka 8. iste. S tim u svezi u više svojih odluka ESLJP se pozivao na materijalno i procesno-pravne obveze država ugovornica Konvencije. Tako su države unutar tzv. pozitivnih obveza dužne donijeti kazneno-pravne propise koji svojim sadržajem odvrtaćajuće djeluju na moguće počinitelje kaznenih djela obiteljskog nasilja. K tome su dužne poduzeti operativno - preventivne mjere glede zaštite pojedinca - žrtve obiteljskog nasilja. Udovoljavaju li tim zahtjevima ESLJ u svojim odlukama provjerava provođenjem testa koji ima za cilj utvrditi: a.) imaju li nadležna tijela države u relevantno vrijeme (vrijeme koje prethodi obiteljskom nasilju i vrijeme počinjenja istog) informacije o postojanju stvarne i trenutne prijetnje konkretnoj žrtvi i b.) poduzimaju li nadležna tijela mjere iz svoje nadležnosti kako bi se osujetio identificirani rizik od nasilja. Procjena rizika pritom mora biti „ neovisna, proaktivna i

---

⁷ § 113. Presude

⁸ § 113. Presude

⁹ § 114. Presude

¹⁰ § 118 Presude

¹¹ § 118. Presude

sveobuhvatna“. Procesno-pravna obveza nadležnih tijela države kad se akt nasilja već dogodio je da učinkovito istraže slučaj.¹²

3. O SVRSI KAŽNJAVANJA

Osuđujućom presudom sud, nakon što nedvojbeno utvrdi da je okrivljenik počinio kazneno djelo za koje je optužen, izriče, između ostalog, za koje djelo okrivljenika proglašava krivim (uz naznaku činjenica i okolnosti koje čine obilježja konkretnog kaznenog djela, zakonski opis i naziv kaznenog djela), te na kakvu kaznu se osuđuje okrivljenik (članak 455. stavak 1. i 2. točke 1. i 3. Zakona o kaznenom postupku¹³). Nakon ovakve interpretacije zakonskog teksta možemo konstatirati: „Culpam poena premit comes“ (Horatius, Carm. 4,5,24) - kazna ide za zločinom poput sjene. Sirenski se povodeći za neupitnošću logike ove „svete jednostavnosti“ mogli bismo se upitati: što se to ima novog reći na temu odmjeravanja kazne u osuđujućim presudama nakon svih filozofskih, teoloških i inih elaboracija na ovu temu? Nije li F. M. Dostojevski nakon „zločina“ zatvorio sav mogući spektar razmatranja „kazne“? Ili ga je tek otvorio?

3.1. Govoreći o kaznenopravnim sankcijama mi se u biti bavimo sustavom istih, dakle, njihovom ukupnošću, u uvjetima njihove međusobne povezanosti i prožimanja. Takav pristup zahtjeva ponajprije pozicioniranje kazne i sigurnosnih mjera kao segmenta u navedenom sustavu, ali, prije toga, određivanje svrhe samog kažnjavanja i izricanja sigurnosnih mjera. Ovo stoga što je pitanje kaznenopravnih sankcija jedno od centralnih pitanja kaznenog prava uopće, jer nakon „kriminalne dijagnostike“ (dokazivanja počiniteljeve odgovornosti za konkretno kazneno/prekršajno djelo), sud je obvezan kroz izricanje sankcije počinitelju, odrediti „kaznenopravnu terapiju“ koja će ostvariti svrhu kažnjavanja. Izricanje kazne i sigurnosne/zaštitne mjere koja, kroz postupak njezine individualizacije, ne teži ostvariti određenu, zakonom propisanu svrhu, poništava smisao samog suđenja. Drugim riječima, odmjeravanje kazne i izricanje sigurnosne/zaštitne mjere treba promatrati kao jedan segment holističkog pristupa povodom počinjenog kaznenog/prekršajnog djela – samo sveobuhvatni pristup koji obuhvaća dokazivanje počinjenog djela i odgovornost počinitelja, odgovarajuće odmjerenu kaznu i odgovarajuće izrečenu sigurnosnu/zaštitnu mjeru, te pravilan penološki tretman u slučaju izvršenja tih sankcija, dat će konačni pozitivni rezultat resocijalizacije počinitelja i izostanak njegovog kriminalnog recidiva.

3.1.1. Značenje ove problematike je tim veće kad se razmatra u širem, ustavnopravnom i konvencijskom kontekstu. Tako je istu moguće staviti, na primjer, u kontekst zakonitosti kazne (nulla poene sine lege), no, kad govorimo o odmjeravanju kazne za počinjeno kazneno djelo najintrigantniji je odnos istog prema ustavnom načelu jednakosti sviju pred zakonom¹⁴. Naime, ne postoje dva identična kaznena

¹² Za hrvatske prilike najbolja ilustracija ove situacije kada obiteljsko nasilje prerasta u povredu prava na život i obveze države s tim u svezi, sadržana je u presudi Tomašević protiv Hrvatske od 15. siječnja 2019.

¹³ „Narodne novine“ broj: 152/2008, 76/2009, 80/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013, 145/2013, 152/2014, 70/2017, 126/2019 (u tekstu: ZKP/08)

¹⁴ Članak 14. stavak 2. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj: 56/1990, 135/1997, 08/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010 in 05/2014) glasi: Svi su pred zakonom jednaki.

djela, niti dva identična okrivljenika, no, u situacijama počinjenja dva usporediva kaznena djela za koja su im izrečene različite kazne, okrivljenici (a i šira javnost) se pitaju: zašto počiniteljima nije izrečena i ista ili usporediva kazna? Na ovom pitanju ulazimo u sferu svrhe kažnjavanja, odmjeravanja kazne i izricanja sigurnosnih mjera, odnosno, dolazimo do jedne od temeljnih zadaća suda - valjano odmjeriti, a potom i obrazložiti razliku u kaznama u takvim situacijama. Konkretnije, analiziramo način na koji je sud u konkretnom slučaju kroz valorizaciju olakšavajućih (olakotnih) i otežavajućih (otegotnih) okolnosti, došao do različitosti u izrečenim kaznama, odnosno, zašto sud u takvim situacijama izriče sigurnosne mjere ili propušta ih izreći.

3.1.2. S izloženim u svezi valja naglasiti potrebu ujednačavanja sudske prakse kao bitnog elementa pravne sigurnosti i načela vladavine prava, te ulogu koju u tom kontekstu ima Vrhovni sud Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: VSRH), čija je ustavna zadaća, kao najvišeg suda u Republici Hrvatskoj, osigurati jedinstvenu primjenu zakona i ravnopravnost građana¹⁵. Ovu zadaću VSRH od 1. siječnja 2021. „dijeli“ sa Visokim kaznenim sudom Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: VKSRH), sukladno nadležnostima potonjeg iz članka 19.e ZKP/08¹⁶. Ova nadležnost je tim važnija kad se imaju u vidu neka od relativno malobrojnih istraživanja koja su provedena na temu primjene pravila o odmjeravanju kazne, koja su naglašeno kritična prema načinu na koji sudovi vrše tu svoju zadaću. Naime, u istima se zaključuje kako je odmjeravanje kazne naglašeno subjektiviziran, štoviše emotivno obojen, intuitivan, pa i iracionalan postupak, utemeljen na dojmu, osjećaju ili uvjerenju¹⁷, sve protivno zahtjevu analitičkog, a ne sintetičkog pristupa prilikom utvrđivanja olakotnih i otegotnih okolnosti.¹⁸

3.1.3. Sukladno suvremenim kaznenopravnim stremljenjima jedan krak problematike o kojoj je riječ ima i viktimološku dimenziju, odnosno, relaciju odmjerene kazne prema žrtvi kaznenog djela, sve sukladno zahtjevima tzv. restorativne pravde. Ovaj aspekt odmjeravanja kazne i izricanja sigurnosnih/zaštitnih mjera osobito je važan kod kažnjivih radnji obiteljskog nasilja, jer država kaznom kao krajnjim sredstvom društvene reakcije zadire u integritet obitelji i svako pogrešno doziranje te intervencije može proizvesti krajnje neželjene posljedice. Protivno tome, odgovarajuće dozirana kazna i izrečena sigurnosna mjera mogu doprinijeti ostvarenju svrhe kažnjavanja i izricanja sigurnosnih/zaštitnih mjera, odnosno, „ozdravljenju“ obiteljske strukture, kao takve.

4. Stoga ćemo u izložiti materijalno-pravne i procesno-pravne normative okvire odmjeravanja kazne, prikazati sudsku praksu s tim u svezi, te ukazati na moguće nedostatke iste, sa prijedlogom eventualnih poboljšanja. Naravno, riječ je o temi koja se „prelijeva“ u brojne institute kaznenog prava (ublažavanje kazne, uvjetovanje iste,

---

¹⁵ Članak 118. stavak 1. Ustava Republike Hrvatske

¹⁶ „Visoki kazneni sud je nadležan:

1. odlučivati u drugom stupnju o žalbama protiv županijskih sudova, osim ako zakonom nije drugačije propisano,
2. odlučivati u trećem stupnju o žalbama protiv odluka donesenih u drugom stupnju sukladno članku 490. stavak 1. točka 2. ovog zakona,
3. obavljati druge poslove propisane zakonom.“

¹⁷ Đuro Tabaković, Velinka Grozdanić, Zoran Sušan, Odmjeravanje kazne kao akt subjektivne sudske ocjene, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, 1994. str. 87.

¹⁸ Više o ovim modalitetima načina utvrđivanja okolnosti Željko Horvatić, Izbor kazne u jugoslavenskom krivičnom pravu i sudskoj praksi, Zagreb, Informator, 1980.

oslobođenje od kazne, alternative kazni zatvora i dr.), međutim, za potrebe ovog rada svjesno ćemo se limitirati na odmjerenje kazne unutar zakonom propisanih okvira iste. Isto tako, ukazat ćemo na svrhu sigurnosnih i zaštitnih mjera, te posebno analizirati one sigurnosne i zaštitne mjere koje se „vežu“ uz kazneno djelo nasilja u obitelji.

4.1. Prema odredbi članka 41. KZ/11 svrha kažnjavanja je izraziti društvenu osudu zbog počinjenog kaznenog djela, jačati povjerenje građana u pravni poredak utemeljen na vladavini prava, utjecati na počinitelja i sve druge da ne čine kaznena djela kroz jačanje svijesti o pogibeljnosti činjenja kaznenih djela i o pravednosti kažnjavanja te omogućiti počinitelju ponovno uključivanje u društvo.

Svrha kažnjavanja za prekršajna djela određena je u članku 32. Prekršajnog zakona („Narodne novine“ broj 107/07., 39/13., 157/13., 110/15., 70/17., 118/18., 114/22 – nastavno: PZ), te, uvažavajući opću svrhu prekršajno-pravnih sankcija, izražava društveni prijekor zbog počinjenog prekršaja, utječe na počinitelja i sve ostale da ubuduće ne čine prekršaje, a primjenom propisanih kazni utječe na svijest građana o povredi javnog poretka, društvene discipline i drugih društvenih vrijednosti, te pravednosti kažnjavanja njihovih počinitelja.

Komparacijom određenja svrhe kažnjavanja u kaznenom i prekršajnom postupku razvidno je kako kod prekršajnih kazni nema zahtjeva resocijalizacije. To sasvim logično korespondira sa činjenicom prirode kazni u toj vrsti postupka (novčane kazne u pravilu, kazna zatvora je iznimka i to u najduljem trajanju 30, odnosno, za najteže prekršaje 60 dana), zbog čega nema niti potrebe resocijalizacije slobode deprivirane osobe koja je naglašena kod zatvorskih kazni u kaznenom postupku.

Ovdje, međutim, kao dodanu vrijednost treba imati u vidu i svrhu prekršajno-pravnih sankcija, kako je ista definirana u članku 11. stavku2. ZZNO/17. Prema toj odredbi svrha prekršajno-pravnih sankcija je zaštita članova obitelji izloženih nasilju, poštivanje pravnog sustava, te sprečavanje ponovnog počinjenja nasilja u obitelji primjerenim sankcioniranjem počinitelja prekršaja. Vidimo kako je zakonodavac jak viktimološki naglasak stavio na članove obitelji koji su izloženi nasilju, što svakako predstavlja specifikum kod ove vrste prekršaja. Vidjet ćemo, nažalost, kako ova zakonodavna dimenzija svrhe kažnjavanja ne nalazi odveć često mjesto u sudskim obrazloženjima kazne i izrečenih mjera.

5. MATERIJALNO-PRAVNI NORMATIVNI OKVIR SVRHE KAŽNJAVANJA I ODMJERAVANJA KAZNE

Pravni poredak može na različite načine reagirati prema određenim ponašanjima koja prepoznaje kao nedopuštena. Kaznena djela i kaznenopravne sankcije propisuju se samo za ona ponašanja kojima se tako povređuju ili ugrožavaju osobne slobode i prava čovjeka te druga prava i društvene vrijednosti zajamčene i zaštićene Ustavom Republike Hrvatske i međunarodnim pravom da se njihova zaštita ne bi mogla ostvariti bez kaznenopravne prisile.¹⁹

---

¹⁹ Čl. 1. Kaznenog zakona

5.1. Kazna je krajnje sredstvo osiguranja reda unutar društvene zajednice i opravdana je samo u mjeri u kojoj je nužna i neizbježna za održavanje zajedničkog poretka (*ultima ratio societatis*). Zakonodavac za svako kazneno djelo propisuje kaznu u određenim okvirima, određujući njezinu donju i gornju granicu ostavljajući sudu da u tim zakonskim okvirima odmjeri kaznu.²⁰

5.2. Na sudu je stoga iznimno važna zadaća da adekvatnim izborom vrste i mjere kazne ostvari zakonom proklamiranu svrhu kažnjavanja kroz četiri međusobno povezana cilja: retribuciju (društvena osuda zbog počinjenog kaznenog djela, jer je kazna *zlo per se*), generalnu prevenciju (kazna je poruka i svim članovima društvene zajednice), specijalnu prevenciju (popravljanje konkretnog počinitelja) i resocijalizaciju (ponovno uključivanje bivšeg osuđenika u društvo)²¹. Odmjeriti kaznu na način da sukladno svim okolnostima konkretnog slučaja u njoj bude pravi omjer retribucije, specijalnog i generalnog učinka, te resocijalizacijskih potencijala, znači pravilno odmjeriti kaznu. Sudovi sude na temelju Ustava, međunarodnih ugovora i zakona²², a jedna od esencijalnih sastavnica prava na poštenu postupak je sadržan u zahtjevu glede neovisnosti i nepristranosti sudaca koji odlučuju u konkretnoj kaznenoj stvari²³. Ovaj prerogativ obnašanja sudačke dužnosti osobito je relevantan kod odmjeravanja kazne, pa uvažavajući i mišljenje da je „izbor vrste i mjere kazne...centralno pitanje, ono je kruna cjelokupnog kaznenog prava“²⁴, iako bi adekvatniji pristup bio onaj po kojem je odmjeravanje kazne jedno od centralnih pitanja kaznenog prava, jer „*nulla poena sine culpa*“. Uostalom, kada se analizira kompozicija presuda u recentnoj sudskoj praksi hrvatskih sudova, neprijeporno je da su suci u odlukama prvenstveno fokusirani na obrazlaganje krivnje optuženika, te da obrazlaganju kazne ne daju niti približno jednaki značaj kao navođenju razloga za krivnju. Pritom je neovisnost, a još više nepristranost suca prilikom odmjeravanja kazne i izricanja sigurnosne mjere nerijetko ugrožena medijskim pritiskom javnosti koja redovito sugerira strože kažnjavanje počinitelja kažnjivih radnji, bilo kaznenih djela, bilo prekršaja. Ako će sudac neovisno o činjeničnim utvrđenjima u postupku

---

²⁰ ...zakoni se trebaju obazirati na takve slučajeve te poput vješta strijelca nastojati pogoditi veličinu kazne za svakoga i napose njezin točan sadržaj. Obavljajući taj isti posao, sudac mora pomoći zakonodavcu dovršiti posao u onom dijelu u kojem mu je on prepustio ocjenu o tome što treba netko trpjeti ili platiti. Zakonodavac poput slikara daje samo osnovne crte koje odgovaraju njegovom nacrtu..."(Platon, 1957. prema Ž. Horvatić, Kazneno pravo, Opći dio, Zagreb, 2003., str. 183-184).

²¹ „Stoga sve naprijed navedene i utvrđene otegotne okolnosti, po ocjeni suda drugog stupnja, uz postojanje specijalno i generalno preventivnih razloga, kako se to s pravom navodi u žalbi državnog odvjetnika, u konkretnom slučaju opravdavaju izricanje strože kazne zatvora optuženiku i jedino na taj način, odnosno izricanjem kazne dugotrajnog zatvora u trajanju od 21 (dvadeset i jedne) godine će se prema optuženiku u potpunosti ostvariti svrha kažnjavanja propisana člankom 41. KZ/11, dok blaža kazna, za koju se optuženik u izjavljenoj žalbi zalaže, bez obzira na brojnost utvrđenih olakotnih okolnosti, ne samo da bi u konkretnoj situaciji poslala pogrešnu poruku osobama koje se ponašaju na potpuno identičan ili sličan način, već bi se isto tako i žrtvama obiteljskog nasilja te društvu u cjelini poslala kriva poruka, a njome, u odnosu na ovog optuženika, ne bi bilo moguće ostvariti prvenstveno svrhu specijalne prevencije, odnosno ista ne bi imala odgojni utjecaj na optuženika da shvati nedopustivost i neprimjerenost ovakvog postupanja i reagiranja u situacijama koje on doživljava kao konfliktne. Ovakva kazna, po ocjeni drugostupanjskog suda, u sebi sadrži dostatnu količinu društvene osude za zlo koje je optuženik počinjenjem ovog dijela nanio žrtvi, ali isto tako i društvu u cjelini te će se njome, uz specijalnu prevenciju, istovremeno ostvariti i svrha generalne prevencije.”(VSRH I Kž 38/2019-9 od 6. studenog 2019.).

²² Članak Ustava

²³ Članak Ustava, članak Konvencije, članak ZKP/08

²⁴ Horvatić, Izbor kazne...str.257

podleći takvim zahtjevima i donijeti „popularnu presudu“, neće ispuniti ustavnu zadaću koja mu je osobno povjerena. Druga neuralgija koja je prisutna kod odmjeravanja kazne odnosi se na situaciju u kojoj na raspravi nije nedvojbeno dokazana optuženikova krivnja, ali sudac je ostao „zaražen“ ostacima sumnje uslijed kojih nije spreman donijeti oslobađajuću odluku temeljem članka 453. točka 3. ZKP/08. Kako u takvoj situaciji ne mogu presuditi „absolutio ab instantia“, suci nerijetko svoju nesigurnost glede odluke kompenziraju kroz visinu izrečene kazne na način da je izrečena kazna na zakonskom minimumu, ublažava se ili se kažnjavanje uvjetuje. Iako se navedeno ne može dovesti u izravnu svezu sa zakonskim odmjeravanjem kazne, opisuje mogućnost da suci formalno-pravno provode proces odmjeravanja kazne, koji je u biti i isključivo formalan, a ne suštinski, jer je lišen svoje pretpostavke – odluke o optuženikovoј krivnji.

5.3. Kazna mora biti odmjerena prema unaprijed utvrđenim zakonskim kriterijima. Pritom zakonodavac daje upute sudu propisujući usmjeravajuća mjerila koja će sud uzeti u obzir prilikom izbora vrste i mjere kazne "Pri izboru vrste i mjere kazne sud će, polazeći od stupnja krivnje i svrhe kažnjavanja, ocijeniti sve okolnosti koje utječu da kazna po vrsti i mjeri bude lakša ili teža (olakotne i otegotne okolnosti), a osobito jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, pobude iz kojih je kazneno djelo počinjeno, stupanj povrede počiniteljevih dužnosti, način počinjenja i skrivljene učinke kaznenog djela, prijašnji počiniteljev život, njegove osobne i imovinske prilike te njegovo ponašanje nakon počinjenog kaznenog djela, odnos prema žrtvi i trud da naknadi štetu".²⁵

5.4. Stupanj krivnje i svrha kažnjavanja su temeljne odrednice za odmjeravanje kazne, a nakon njih zakonodavac primjerice nabraja najvažnije olakotne i otegotne okolnosti. Kako okolnosti važne za odmjeravanje kazne nisu taksativno navedene, što jasno proizlazi iz dikcije " Pri izboru vrste i mjere kazne sud će, polazeći od stupnja krivnje i svrhe kažnjavanja, ocijeniti sve okolnosti koje utječu da kazna po vrsti i mjeri bude lakša ili teža (olakotne i otegotne okolnosti), a osobito..." sud može prilikom odmjeravanja kazne uzeti u obzir i druge okolnosti koje utječu da kazna po vrsti i mjeri bude lakša ili teža, ako ocijeni da su u pojedinačnom slučaju te druge, u zakonu navedene okolnosti, važne za odmjeravanje kazne.

5.5. Pobrojane okolnosti su dvojake vrijednosti, svaka (sa izuzetkom ranije ne-osuđivanosti i/ili ne-kažnjavanosti) može biti kako olakotna, tako i otegotna. Stoga sud nakon što utvrdi postojanje određenih okolnosti važnih za odmjeravanje kazne, mora ocijeniti jesu li one olakotne ili otegotne, a potom na temelju njihove ukupne ocjene odmjeriti kaznu. Pritom, je od iznimne važnosti ne samo da sud sa jednakom pažnjom i sa istim stupnjem izvjesnosti utvrđuje kako činjenice o kojima ovisi odluka o krivnji već i činjenice na kojima temelji odluku o kazni, te da sudska odluka o kazni bude dobro obrazložena, a osobito da se utvrde i opišu sve okolnosti koje su relevantne za konkretan slučaj, adekvatno vrednuju i stave u međusobnu korelaciju, a kako bi se mogao razaznati njihov odraz u konačnom izboru vrste i mjere kazne.²⁶

---

²⁵ Čl. 47. Kaznenog zakona

²⁶ „Zadatak suda nije ograničen samo na postupak kojim se iz zakonskog opisa kaznenog djela i pravne formulacije činjeničnog učina kreira konkretno ostvareno kazneno djelo, već treba izabrati vrstu i mjeru kazne koja će optimalno odgovarati svrsi kažnjavanja” (VKSRH I Kž-47/2021-10 od 15. lipnja 2021.).

5.6. Odluka o kazni uvijek mora biti individualizirana i kao takva predstavljati društvenu osudu konkretno počinjenog kaznenog djela. Proces individualizacije kazne nije mehanički postupak primjene zakonske norme, niti se može svesti na matematičku formulu, već uključuje brojne druge elemente kojima se sud dužan rukovoditi pri individualizaciji kazne određenog počinitelja kaznenog djela. To znači da je uz sve kriterije propisane u članku 47. KZ/11., koji utječu na to da kazna po vrsti mjeri bude teža ili lakša, potrebno analizirati sve specifične okolnosti i razloge koji se tiču konkretnog predmeta²⁷. Potom ih sud treba proporcionalno vrednovati i dati im primjeren značaj, odrediti težinski odnos priznatih olakotnih odnosno otegotnih okolnosti kako bi sukladno njihovoj ukupnosti napravio odgovarajući izbor vrste i mjere kazne.²⁸

5.7. Svakako treba voditi računa da pretjerano isticanje načela individualizacije kazne ne dovede u pitanje načelo jednakosti građana pred zakonom, treba težiti tome da se uspostavi ravnoteža između ta dva načela²⁹.

6. Zakonodavac prije nabiranja najvažnijih olakotnih i otegotnih okolnosti kao polazište u izboru vrste i mjere kazne navodi dvije važne okolnosti (smjernice): stupanj krivnje i svrhu kažnjavanja.

6.1. Krivnja je subjektivni odnos počinitelja prema djelu. Valja razlikovati krivnju kao temelj kazne od krivnje kao mjere kazne. Stupanj krivnje je mjera kazne i tek nakon što se utvrdi postojanje krivnje kao temelja kazne pristupa se njezinu stupnjevanju kao važnoj okolnosti kod odmjeravanja kazne.

7. STUPANJ KRIVNJE

Stupanj krivnje je svakako polazna okolnost kod odmjeravanja kazne, odražava stupanj neprava ili težinu djela, a da je od ključne važnosti proizlazi iz odredbe čl. 47. st. 2. KZ/11 koja stupanj krivnje dovodi izravno u korelaciju sa visinom kazne propisujući da „visina kazne ne smije prekoračiti stupanj krivnje”.

7.1. Stupnjevat se mogu i sami elementi krivnje (ubrojivost, namjera prvog i drugog stupnja ili nehaj i svijest o protupravnosti), pa bi se gradacija stupnja krivnje mogla kretati primjerice u rasponu od počinitelja koji je potpuno ubrojiv, postupava sa izravnom namjerom i ima punu svijest o protupravnosti do počinitelja koji je bitno smanjeno ubrojiv, ima smanjenu svijest o protupravnosti, a djelo je počinio sa

---

²⁷ O tome Ustavni sud u odlukama U-III-4400/2019, U-III-3077/2018.

²⁸ O opravdanost izricanja najviše propisane kazne za kazneno djelo zbog kaznenog djela primanja mita iz čl. 347. stavka 1. i čl. 347. stavka 2. KZ-a u situaciji u kojoj su utvrđene olakotne okolnosti Ustavni sud u odluci U-III-54080/2009.

²⁹ Očitujući se na podnositeljeve prigovore, da je u konkretnom slučaju grubo narušeno ustavno načelo jednakosti, da primjena KZ-a u sličnim stvarima ima za rezultat potpuno drukčiju primjenu koja se odnosi na izricanje kaznenopravne sankcije Ustavni sud u odluci U-III/3112/2012 između ostalog navodi „Ne preuzimajući ni na koji način ulogu nadležnih sudova, Ustavni sud je u navedenom kontekstu dužan primijetiti da je u oba slučaja riječ o velikim količinama predmetne droge te da zbog toga odmjeravanju kazne nije moguće pristupiti (isključivo) s pozicije matematički razmjernih relacija (u smislu x puta veće količine droge u jednom od dva komparirana slučaja kao osnovice za y puta veću zatvorsku kaznu nego u drugome od njih)“.

nesvjesnim/svjesnim nehajem. Međutim sudska praksa kada govori o stupnju krivnje ne ograničava se samo na zakonska razgraničenja oblika krivnje, već je pri ocjeni stupnja krivnje sud može uzeti u obzir i mnoge druge čimbenike koji u konkretnom slučaju utječu na stupanj krivnje³⁰.

7.2. Tako je pri ocjeni stupnja krivnje, izvan zakonskih oblika krivnje moguće dodatno cijeniti izravnu namjeru stvorenu nakon prethodnog razmišljanja „dolus praemeditatus“ tzv. predumišljaj (za razliku od izravne namjere stvorene na mah „dolus repentinus“), kao okolnost koja izlazi izvan nužnih okvira i ukazuje na veći intenzitet zločinačke volje, pa kao takva često predstavlja otegotnu okolnost. Tako „...prvostupanjski sud prilikom odmjeravanja kazni nije pravilno utvrdio i cijenio značaj otegotnih okolnosti jer, iako to nalaže odredba članka 47. stavka 1. KZ/11., nije uzeo u obzir stupanj krivnje odnosno činjenicu da su optuženi Ž. P., S. G., Z. J. i D. M. predmetna kaznena djela počinili s izravnom namjerom, dakle s najtežim oblikom krivnje, poduzimajući niz unaprijed osmišljenih radnji, čime su iskazali upornost pri počinjenju djela, što njihovu kriminalnu aktivnost čini društveno pogibeljnijom“. (VSRH I Kž 274/2016-8 od 23. svibnja 2018.).

7.2.1. Stupanj krivnje kao mjera kazne odražava stupanj neprava, pa se često ogleda i u samom način počinjenja kaznenog djela, pri tome se najčešće kao otegotna okolnost izražena upornost, bešćutnost i okrutnost. „...uz utvrđene otegotne okolnosti kao što su dosadašnja osuđivanost i upornost kod počinjenja kaznenog djela, sud nije kao takve cijenio i iskazanu agresivnost, bešćutnost i okrutnost prilikom počinjenja ovog djela, a o čemu se nedvojbeno može zaključivati na temelju vrste i brojnosti ozljeda koje je tom prilikom žrtva zadobila (5 ubodnih i 1 ubodno-rezna rana)“. (VSRH I Kž 38/2019-9 od 6. studenog 2019.)

7.2.2. Upornost u počinjenju kaznenog djela ukazuje na visok stupanj kriminalne volje „Optuženik nožem, odnosno nožu sličnim sredstvom, uporno i agresivno nasrće na oštećenike čineći to na javnom mjestu pred većim brojem ljudi, tako da je pravilna zaključak suda prvog stupnja da sve to ukazuje na njegovu potpunu nekritičnost i na visoki stupanj kriminalne volje, pri čemu se radi o ugrožavanju života ljudi kao najzaštićenijeg dobra, a što je sve u konačnici dovelo do gubitka jednog mladog života (VSRH I Kž 437/2020 od 13. studenog 2020.). Upornost kao otegotna okolnost kod kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti iz članka 291. stavak 1. i 2. KZ/11 postoji i "kada se istodobno ima na umu da su kaznena djela optuženice činile u vremenskom razdoblju od 6 godina, pokazujući time naročitu upornost, da su to radile iz koristoljublja, a ukupan iznos koristi i štete je preko 600.000,00 kuna. (VKSRH I Kž-318/2021-4 od 24. studenog 2021.)

7.2.3. U prometnim deliktima upornost i viši stupanj kriminalne volje ogleda se u kršenju više blanketnih normi "s pravom žalitelj tvrdi da kroz izrečenu kaznu zatvora nisu u potpunosti došle do izražaja težina i okolnosti počinjenog kaznenog djela....“

---

³⁰ Optuženik pogrešno smatra da su stupanj krivnje i oblik krivnje iste okolnosti koje da mu se ne mogu dvostruko vrednovati kod odlučivanja o kazni. Naime, oblik krivnje je subjektivno obilježje djela (u konkretnom slučaju izravna namjera), dok je stupanj krivnje mjera kazne koja se može stupnjevat ovisno o raznim čimbenicima (npr. stupanj ubrojivosti, oblik krivnje, životna dob, upornost, doprinos žrtve i dr.). U konkretnom je slučaju, s obzirom da su kaznena djela počinjena s najtežim oblikom krivnje, izravnom namjerom, i stupanj krivnje kod optuženika, a to s obzirom na sve unaprijed navedene okolnosti u vezi načina počinjenja djela i ponašanje nakon toga, je izuzetno visok. Dakle, ne radi se o dvostrukom vrednovanju istih okolnosti, tako da je i u ovom dijelu žalba optuženika neosnovana (VSRH I Kž 437/2020-7 od 13. studenog 2020.).

prvostupanjski sud je trebao više cijeniti činjenicu da je optuženik inkriminiranim postupanjem pokazao upornost u nepoštivanju prometnih propisa i viši stupanj kriminalne volje, kršeći više blanketnih normi Zakona o sigurnosti prometa na cestama. (VSRH I KŽ 232/2020-4 od 8. svibnja 2020.).

8. Nerijetko se životna dob počinitelja uzima u obzir prilikom odmjeravanja kazne iako okolnost koliko netko ima godina sama za sebe nema neko značenje za odmjeravanje kazne „Opravdano državni odvjetnik osporava kvalifikaciju životne dobi optuženika kao olakotne okolnosti. Tempore criminis optuženik je imao 57 godina, što se smatra srednjom životnom dobi, a taj podatak, uz izostanak nekih ozbiljnijih zdravstvenih poteškoća, nema značaj olakotnih okolnosti”. (VSRH III KŽ-44/14-9 od 28. listopada 2014, U-III-834/2014). "Mladost optuženika koja se ističe u žalbi nema značaj koji mu pridaje žalba, kada se uzme u obzir posljedica prodavanja droge djetetu, koja, iako u maloj količini ima za posljedicu traženje pomoći u hitnoj medicinskoj pomoći, što sve ukazuje na izuzetnu opasnost takvog postupanja optuženika. Kada se uzme u obzir ranija osuđivanost optuženika, navedene okolnosti koje se ističu u žalbi, mladost i relativno mala količina prodane droge, nemaju značaj osobito olakotnih okolnosti koje bi opravdavale primjenu zakonskih odredbi o ublažavanju kazne, ispod minimuma zapriječene kazne za odnosno kazneno djelo". (VSRH I KŽ 56/2021-4 od 21. travnja 2021.)

8.1. Godine života mogu doći do izražaja u korelaciji sa drugim okolnostima "Polazeći od principa individualizacije kazne svakako treba naglasiti da je prvostupanjski sud, u kontekstu utvrđenih olakotnih okolnosti, u obrazloženju pobijane presude za optuženika naveo i to ... „da nikad do sada nije kažnjavao, što u kontekstu njegove životne dobi (39 godina) ukazuje da je poštivao sve norme koje je društvo stavljalo pred njega (...), što ukazuje da je predmetno kazneno djelo izolirani eksces u njegovom dosadašnjem primjerenom životu.“ (VKSRH I KŽ-346/2021 od 11. siječnja 2022.). "optuženici su proglašeni krivima za kazneno djelo koje su počinili prije gotovo dvadeset godina. Sada su starije životne dobi (optuženik 71, a optuženica 66 godina života), imaju zdravstvenih problema...optuženici se deset godina već ne pojavljuju kao počinitelji kaznenih djela... U takvoj situaciji osuda na kaznu zatvora pretjerano bi naglašavala retributivnu sastavnicu svrhe kažnjavanja... Kazna zatvora optuženicima starije životne dobi koji su počinili gospodarsko kazneno djelo prije dvadeset godina bi ovdje bila suviše stroga i zato neprimjerena, osobito imajući na umu i druge izrečene kaznenopravne mjere. (VSRH I KŽ 285/2017-4 od 13. lipnja 2017.)

8.2. Mladost okrivljenika u praksi se često navodi kao olakotnu okolnost s obzirom na brojna svojstva ličnosti koja razgraničuju osobe mlađe punoljetne dobi od onih u zrelijoj dobi". (VSRH I KŽ 873/10-6 od 1. veljače 2011, Ustavni sud Republike Hrvatske U-II/2146/2011 od 11. prosinca 2014.).

"Pogrešno žalitelj ističe da je sud precijenio olakotne okolnosti koje nisu od takvog utjecaja da bi opravdale primjenu odredaba ZSM/11. jer u obzir treba uzeti dob počinitelja koji je u vrijeme počinjenja kaznenog djela imao 19 godina, a u vrijeme suđenja nije navršio 23 godine te je prvostupanjski sud ispravno primijenio odredbe članka 105. ZSM/11. s obzirom da se radi o mlađem punoljetniku, kao i članke 24. i 25. ZSM/11. prilikom izbora vrste i mjere kazne maloljetničkog zatvora, obrazlažući da je izrečenom kaznom maloljetničkog zatvora u trajanju od 2 godine i 8

mjeseci postignuta svrha imajući u vidu stupanj zrelosti mlađeg punoljetnika i da se svrha ne bi ostvarila izricanjem odgojnih mjera, ispravno cijeneći i podatke iz socijalne anamneze, posebno da alkohol povremeno konzumira vikendom, od prometne nesreće više ne pije, svjestan je smrti osobe kao i da je kazneni postupak ostavio traga na cijelu obitelj koja mu pruža potporu". (VKSRH I Kžm-8/2021-4 od 29. travnja 2021.).

8.3. Zrela životna dob može biti cijenjena kao otegotna okolnost "Prvostupanjski sud je optuženici s pravom kao otegotno cijenio što je kaznena djela počinila kao osoba zrele životne dobi i kao takva svjesna značenja i posljedica svojih postupaka". (VSRH I Kž 653/2018-6 od 23. veljače 2021.)

8.4. Starija životna dob uz narušeno zdravlje može biti cijenjena kao olakotna okolnost "Naime, prvostupanjski sud je opt. K. K. osnovano kao olakotno uzeo stanje smanjene ubrojivosti, da je osoba starije životne dobi koja je i teže bolesna ...". (VSRH I Kž 474/2019-7 od 20. travnja 2021.)

9. Doprinos oštećenika u praksi je česta olakotna okolnost koja umanjuje stupanj počiniteljeve krivnje, posebno dolazi do izražaja kod kaznenih djela protiv sigurnosti prometa "Sud je optuženiku kao olakotnu okolnost cijenio „doprinos oštećenika koji je sasvim trijezan sjeo u automobil sa optuženikom koji je bio u vidljivo alkoholiziranom stanju" (Županijski sud u Osijeku, K-33/2019, VSRH I Kž 160/2020). "U odnosu na teške i tragične posljedice prometne nesreće, valja naglasiti da je prvostupanjski sud ispravno cijenio i doprinos, sada pokojnog, M. G. koji se osobnim vozilo marke "Porsche Cayenne" kretao brzinom od oko 74 km/h, dakle, većom brzinom od dopuštene, pa su posljedice ove nesreće povezane i s neprilagođenom brzinom kada se to vozilo, nakon sudara, zanijelo stražnjim dijelom u desno...(Županijski sud u Zagrebu K-50/2019-49, VKSRH I Kž-294/2021 od 3. studenog 2021.), "da je nastanku prometne nesreće djelomično pridonio i oštećenik svojim načinom kretanja sredinom prometne trake umjesto uz rub kolnika". (VKSRH I Kžm-8/2021-4 od 29. travnja 2021.).

10. JAČINA UGROŽAVANJA ILI POVREDE ZAŠTIĆENOG DOBRA

Svako ponašanje koje je zakonodavac označio kao kazneno djelo sadrži u sebi stupanj društvene opasnosti, kao materijalni element kaznenog djela. Jačina ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra može biti izražena u različitom intenzitetu, od neznatnog koji isključuje postojanje kaznenog djela, pa do izraženog, koji djelu daje još veću težinu i značaj. Ovakvim vrednovanjem sud unutar postojeće pravne kvalifikacije „važne“ težinu pojedinog obilježja kaznenog djela. Stoga je prilikom individualizacije kazne sud dužan ocijeniti stupanj pogibeljnost djela.

10.1. Kod kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti „...ovakav oblik koruptivnog postupanja čelnog čovjeka izvršne vlasti, motiviran isključivo lukrativnim pobudama, je jedan od najpogibelnijih oblika kriminalnog postupanja jer se zbog uskih egoističnih interesa grubo obezvređuju temeljne društvene vrijednosti na kojima

počivaju demokratski uređene države i to od samog vrha vlasti koji je izabran da te vrijednosti brani i koji mora biti garant poštivanja zakona. Kada predsjednik Vlade koristi državne institucije radi svog beskrupuloznog bogaćenja, pri tom smišljeno dajući takvom kriminalnom postupanju privid zakonitosti, na taj način ne samo da nanosi visoku materijalnu štetu društvu, već time krši i princip vladavine prava koji je *conditio sine qua non* svakog pravno uređenog društva i koji prema članku 3. Ustava čini jednu od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske. Iz navedenih razloga, jer ove okolnosti objektivne težine predmetnog kaznenog djela počinjenog od strane optuženika I. S. nisu pravilno valorizirane, kao što nije pravilno niti cijenjena okolnost da je optuženik I. S. počinjenjem ovog kaznenog djela ostvario za sebe izuzetno visoku protupravnu imovinsku korist u iznosu od 17.450.000,00 kuna, na što također s pravom ukazuje žalba USKOK-a, a što je nedvojbeno važna otegotna okolnost, jer ovom inače pogibeljnom kaznenom djelu daje još veću težinu i značaj, trebalo je ovom optuženiku izreći težu društvenu osudu. (VSRH I Kž-Us 2/2018-20 od 4. travnja 2019.).

10.2. Težinu i pogibeljnost djela cijenjena je kao otegotna okolnost kod kaznenog djela sprječavanja dokazivanja iz članka 306. stavka 2. KZ/11. "Naime, kreirajući na račun najviših državnih i pravosudnih dužnosnika lažne optužbe koje su u medijima javno objavljene, a iz kojih je proizlazilo da su kazneni postupci koji su se vodili protiv I. T. i Z. M. bili politički montirani procesi, ovakva kriminalna aktivnost se ukazuje kao vrlo grubo podmetanje glede načina rada legalnih institucija izvršne i sudbene vlasti koja je bila usmjerena na potkopavanje njihove vjerodostojnosti kako bi se doveo u pitanje način funkcioniranja cijelog sustava. Dakle, s obzirom na moguće implikacije počinjeno djelo je imalo puno širi društveni i politički kontekst od uobičajenog načina počinjenja kaznenog djela iz članka 306. KZ/11., jer je u konkretnom slučaju ovo djelo imalo za cilj diskreditaciju najviših političkih i pravosudnih dužnosnika (predsjednik Vlade RH, tadašnja potpredsjednica Vlade RH, bivši i tadašnji Glavni državni odvjetnici RH) kojima se u lažnim korespondencijama imputiralo da su zlouporabili svoje funkcije i zakonske ovlasti kako bi se „nevine osobe“ uhitile i procesuirale ili bile neutemeljeno osuđene. (VKS RH I Kž-Us-39/2021-13. od 28. rujna 2021.

10.3. Okolnost jačine povrede ili ugrožavanja zaštićenog dobra nerijetko u praksi sudova kolidira sa zabranom dvostrukog vrednovanja iste okolnosti sa samim obilježjima djela (konstitutivnim, kvalifikatornim, privilegirajućim). Ovo je od osobite važnosti kod izricanja jedinstvene kazne za kaznena djela počinjena u stjecaju, što se nerijetko događa upravo kod djela nasilja u obitelji. Tada je sud obvezan jedinstvenu kaznu izreći cijeneći u ukupnosti počiniteljevu ličnost i djela koja je počinio (članak 51. stavak 1. KZ/11).

11. POBUDE (MOTIVI)

Pobude ili motivi zbog koji je djelo počinjeno svakako utječu na stupanj krivnje. U tom kontekstu sudovi su u praksi najčešće u prilici referirati se na altrizam, kao spremnost pružiti pomoć drugome i egoizam kao njegova opreka, odnosno, stavljanje vlastitih interesa iznad svega drugoga.

11.1. Tako će se bezobzirna egoistična težnja za postizanjem materijalne koristi cijeliti kao otegotna okolnost „Naime, prvostupanjski sud je prilikom odmjeravanja kazni optuženicama uzeo u obzir ... koristoljublje kao pobudu za počinjenje teškog ubojstva koja je bezobzirna, egoistična težnja za postizanjem materijalne koristi, da način njihovog počinjenja – eksplozijom snažne razorne moći u samom centru grada – pokazuje da su optuženici postupali bez obzira na predvidljive posljedice te da je to beskrupulozna manifestacija organiziranog kriminala koja je na najgori način odnijela dvije ljudske žrtve ... Uz sve ..., valja istaći da je optuženi R. M. osnovao grupu radi činjenja najtežih kaznenih djela za novčanu nagradu, dakle, krajnji motiv njegovog cjelokupnog postupanja – a i postupanja ostalih optuženika – je stjecanje materijalne koristi, i to napadom na život koji je jedna od temeljnih vrijednosti svakog uređenog društva”. (VSRH I Kž-Us 22/11-11 od 8. veljače 2012.).

11.2. S druge strane izostanak takvog motiva može se cijeliti kao olakotna okolnost. „Prilikom odmjeravanja kazne prvostupanjski sud je opt. K. cijelio kao olakotno da su posljedice djela anulirane, da nije postupao u cilju pribavljanja imovinske koristi i da se on osobno nije okoristio, da se nalazio u podređenom položaju u odnosu na opt. M. kao direktora i opt. M. kao vlasnika. (VSRH I Kž 235/2020-6 od 29. rujna 2021.)

11.3. Kao olakotnu okolnost sud je cijelio altruistički motiv kod kaznenog djela zloporabe položaja i ovlasti iz članka 291. stavak 1. i 2. KZ/11 "od olakotnih okolnosti koje je prvostupanjski sud pravilno utvrdio na strani optuženica...motiv njihovog postupanja, jer su protupravno pribavljena sredstva bila namijenjena za medicinsku skrb bolesnog djeteta optužene M. L...". (VKSRH I Kž-318/2021-4 od 24. studenog 2021.)

11.4. Neznatan povod koji je doveo do kaznenog djela ubojstva ocijenjen je kao otegotna okolnost „uz upornost i znatan stupanj bezobzirnosti koji je optuženik pokazao prilikom izvršenja kaznenog djela ubojstva D. B. prvostupanjski sud propustio je vrednovati neznatnost povoda koji je doveo do tog djela, kao i podatak da je žrtva D. B. pomagao optuženika i s njim imao dobar odnos ... ima li se na umu i protek vremena od verbalnog sukoba do počinjenja kaznenog djela u kojem je optuženik otišao do svoje kuće, uzeo oružje i s njim se vratio na imanje D. B., i drugostupanjski sud nalazi da su otegotne okolnosti i način počinjenja djela (pucanje iz neposredne blizine u tijelo žrtve) takve da opravdavaju utvrđivanje kazne zatvora u trajanju od 12 (dvanaest) godina. (VKSRH I Kž-87/2021-8 od 1. lipnja 2021.)

12. STUPANJ POVREDE POČINITELJEVE DUŽNOSTI

Stupanj povrede počiniteljevih dužnosti doći će do izražaja kod garantnih kaznenih djela, osobito posebnih kaznenih djela (*delicta propria*). Kad je riječ o djelima nasilja u obitelji osobito su značajne roditeljske dužnosti prema djeci i obratno, odnosno, relevantne su obveze koje članovi obitelji temeljem zakona imaju jedni prema drugima, kršenje tako propisanih obveza i posljedice koje to kršenje proizvodi u stvarnosti.

"Optuženiku M. L. je sud prvog stupnja od olakotnih okolnosti ispravno cijenio neosuđivanost, obiteljske prilike, visoke radne ocjene, niži stupanj povreda dužnosti. Protivno žalbi USKOK-a, koji u odnosu na ove optuženike koji su predmetna kaznena djela počinili kao policajci u obavljanju službe, u biti akcentira tu okolnost ukazujući da visok stupanj pogibeljnosti takvih kaznenih djela, a što je sud prvog stupnja već u dovoljnoj mjeri imao u vidu, pri čemu žalba zanemaruje da su, bez obzira na pogibeljnost ovih djela, u pitanju protupravne radnje koje se poduzimaju zbog neprocesuiranja lakših prekršaja, odnosno jer počinitelji B. i L. ostvaruju relativno manje iznose koristi. Sve te olakotne okolnosti, u ukupnosti, ovim kaznenim djelima ipak daju nešto manji značaj i opravdavaju utvrđivanja kazni u visini posebnih minimuma te izricanje navedenih jedinstvenih kazni i izricanje djelomične uvjetne osuda ovim optuženicima, odnosno zamjenu kazne zatvora radom za opće dobro u odnosu na opt. A. (VSRH I KŽ-Us 143/2017-8 od 3. srpnja 2020.)

13. NAČIN POČINJENJA I SKRIVLJENI UČINCI KAZNENOG DJELA

U teoriji kaznenog prava neprijeporno je da okolnosti koje je zakon već uzeo u obzir prilikom propisivanja kaznenog okvira za određeno kazneno djelo sud ne smije još jednom uzeti u obzir kod odmjeravanja kazne, jer bi se inače ista okolnost (na štetu optuženika) vrednovala dva puta.³¹

13.1. Drugostupanjski sud je značenje "novih" otegotnih okolnosti, koje je prvostupanjski sud "propustio" vrednovati, dao činjenicama koje očigledno predstavljaju način izvršenja djela i koje su, kao način izvršenja djela, utvrđene u prvostupanjskom postupku - a zbog čega je u konkretnom slučaju i primijenjen članak 91. točka 3. KZ-a. Velika mjera bešćutnosti (višestruko gaženje oštećenika automobilom, udaranje nogama u glavu), vrijeme i mjesto počinjenja (dan, uz frekventnu prometnicu) i s tim povezana nazočnost brojnih očevidaca koje je prizor šokirao, predstavljaju subjektivni i objektivni moment "osobito okrutnog" načina izvršenja kaznenog djela ubojstva i, kao takvi, čine sastavni dio činjeničnog opisa djela, dakle, konkretan način izvršenja putem kojeg je podnositelj ostvario elemente bića kaznenog djela ubojstva na osobito okrutan način, iz citiranog članka 91. točke 3. KZ-a (pri čemu i sam Vrhovni sud napominje u osporenoj presudi kako je riječ o "načinu izvršenja"). Ti momenti "osobito okrutnog" načina izvršenja predstavljaju zakonom propisani kvalifikatorni čimbenik koji djelovanje podnositelja kao počinitelja podvodi baš pod tu zakonsku normu, a koja norma, upravo zbog takvog, kvalificiranog načina izvršenja djela, čini zasebnu inkriminaciju i predviđa težu kaznu u odnosu na kazneno djelo ubojstva koje nije počinjeno "na osobito okrutan način". Suprotan pristup otvara ustavnopravno pitanje razmjernosti između izrečene kazne u konkretnom slučaju i legitimnog cilja kaznenog zakona odnosno mjerodavnog članka 91. točke 3. KZ-a. Legitiman cilj sastoji se, općenito, u težem kažnjavanju težih kaznenih djela. U slučaju kaznenih djela protiv života i tijela on se postiže na način da zakon već samim propisivanjem znatno rigoroznijeg minimuma zatvorske kazne

---

³¹ P. Novoselec, Opći dio kaznenog prava, 3. izdanje, Zagreb, 2009., str. 462.

za kvalificirane oblike kaznenog djela ubojstva (među kojima i ubojstva na osobito okrutan način) teže kažnjava počinitelje takvih ubojstava, za razliku od počinitelja svih drugih oblika kaznenih djela ubojstva i svih drugih kaznenih djela protiv života i tijela koje poznaje kazneno zakonodavstvo. (USRH U-III-2374/2009 od 4. listopada 2010.)

13.2. Od opće zabrane dvostrukog vrednovanja okolnosti važnih za odmjeravanje kazne postoji iznimka: kada sud ocijeni da mora uzeti u obzir one okolnosti koje pobliže određuju kvantitetu ili kvalitetu pojedinih obilježja ili način počinjenja kaznenog djela.

13.3. U praksi se često kao otegotna ili olakotna okolnost kod odmjeravanja kazne cijeni način počinjenja djela ili ostvarenja kvalifikatorne okolnosti i pri tome se često koriste formulacije "odstupanje od normalnog ili uobičajenog načina počinjenja djela", "odudaranje od prosječnog počinjenja kaznenog djela". "Jednako tako navod o grubom ugrožavanju zaštićenog dobra u predmetnom kaznenom djelu ne može biti vrednovan otegotnom okolnošću, jer je to konstitutivni element tog kaznenog djela, pri čemu iskazana grubost počinitelja nije bitno odudarala od uobičajenog načina počinjenja te vrste djela". (VKSRH I KŽ-26/2021-4 od 25. ožujka 2021.).

13.4. Kod ovakvih obrazloženja postavlja se pitanje kakav bi to bio "prosječan" ili "uobičajen" način počinjenja djela, jer se to posebno ne obrazlaže.

13.5. Takvo poimanje je neprecizno i neprovjerljivo. Kod načina počinjenja djela ili ostvarenja kvalifikatorne okolnosti kao okolnosti za odmjeravanje kazne važno je, je li počinitelj poduzeo aktivnosti koje su dostatne za ispunjenje sastavnica osnovnog ili kvalificiranog djela, a ne je li način počinjenja djela prosječan ili nije. Kao otegotna okolnost trebaju biti cijanjene samo one okolnosti koje nadmašuju potrebno za ostvarenje osnovnog ili kvalificiranog djela...³². "...sud nije obrazložio zašto smatra da je postupanje podnositelja kritične zgrade »nadmašilo prosječne okolnosti« koje čine teško ubojstvo iz članka 91. točke 3. KZ-a." (USRH U-III-2374/2009 od 4. listopada 2010.).

13.6. Kada je VSRH (I KŽ-352/1994 od 25. svibnja 1994). zauzeo stajalište da je način postupanja optuženika prije i prilikom počinjenja kaznenih djela nadmašio "prosječne okolnosti koje čine niske pobude" (u presudi za ubojstvo iz osvete), pa je zbog toga dopustio dvostruko vrednovanje takvog načina izvršenja - kao kvalifikatorne i kao otegotne okolnosti, polazeći od važnog interpretativnog zahtjeva kaznenog zakona – da se iznimke od pravila moraju restriktivno tumačiti a ekstenzivno obrazložiti, opširno je objasnio razloge za tu iznimku, ponajprije je odredio pojam "osvete", kao pretpostavke za strožu kvalifikaciju, koristeći pritom značenje tog izričaja u svakodnevnom govoru, potom je to isto učinio glede pojma "naročito niske pobude", te nakon toga, metodom komparacije, logički provjerio mogućnost podvođenja ljubomore počinitelja pod pojam "naročito niskih pobuda" - u svjetlu činjenica tog slučaja. Sve to mu je omogućilo da izvede zaključak da prvostupanjski sud nije povrijedio zabranu dvostrukog vrednovanja okolnosti važnih za odmjeravanje kazne, jer je uzeo u obzir okolnosti uz koje je djelo počinjeno, ocijenivši da su te okolnosti takve da nadmašuju prosječne okolnosti koje čine niske

---

³² Mrčela, Vuletić, Komentar kaznenog zakona, Opći dio, Rijeka, 2021., str. 293-294

pobude, pa ih je stoga i ocijenio kao otegotne." (USRH U-III-2374/2009 od 4. listopada 2010.).

13.7. "Optuženiku je za kazneno djelo iz članka 110. KZ/11. za koje je prvostupanjskom presudom proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 12 (dvanaest) godina preinačena presuda u odluci o kazni na način da se, osuđuje na kaznu zatvora u trajanju od 14 (četnaest) godina.....s pravom državni odvjetnik u žalbi ukazuje na utvrđene otegotne okolnosti navodeći da sud nije dovoljno cijenio objektivna obilježja počinjenog kaznenog djela te izraženu upornost, visoki stupanj kriminalne volje, pomno planiranje radnji pripremanja djela, usmrćenje žrtve na bezobziran i beščutan način koju je uboo u trbuh, a potom je još ranjenu, ali živu bacio u rijeku Savu kada je temperatura rijeke u ožujku niska, poglavito noću, slijedom čega je oštećeni N. B. preminuo od kombinacija ubodne rane trbuha i utapanja. Također nije u dovoljnoj mjeri došlo do izražaja optuženikovo uništavanje i skrivanje tragova kaznenog djela, posebno što je s mjesta događaja uzeo žrtvin mobitel i uključio zrakoplovni način kako isti ne bi imao signal te ga odnio sa sobom u O. i tamo ga odbacio u Dravu, iako je znao da je za oštećenikom objavljena potraga, a u Savu je bacio i novčanik s osobnim dokumentima žrtve. Tim postupcima optuženik je očito želio otežati utvrđivanje žrtvinog identiteta, sve u cilju prikriivanja kaznenog djela i počinitelja. Nadalje se opravdano u žalbi državnog odvjetnika ističe da sud nije dovoljno ocijenio optuženikovo postupanje s izravnom namjerom, vođen osjećajima ljubomore i povrijeđenosti pri čemu je žrtvu vidio kao prepreku u ponovnom uspostavljanju ljubavne veze sa svojim bivšim partnerom. Kad se na sve navedeno na umu ima i izostanak ikakvih emocija optuženika naspram žrtve koja je bila također mlada osoba u dobi od 20 godina, drugostupanjski sud nalazi da prezentirane otegotne okolnosti kao i težina počinjenog kaznenog djela ubojstva i njegove posljedice nisu dovoljno došle do izražaja prilikom odmjeravanja visine kazne zatvora za to kazneno djelo. (VKSRH I Kžm-15/2021-4 od 16. rujna 2021.)

13.8. Dakle, ocjenjuje se način počinjenja konkretnog djela, odnosno je li počinitelj u konkretnoj situaciji poduzeo aktivnosti koje su dostatne ili koje nadmašuju ono što je potrebno da bi bila ispunjena obilježja osnovnog ili kvalificiranog djela. Stoga, premašuje li ponašanje počinitelja obilježja osnovnog ili kvalificiranog djela, ocjenjuje se prema načinu počinjenja konkretnog djela, a ne prema nekom "prosječnom" ili "uobičajenom" načinu počinjenja djela.

13.9. Skrivljeni učinci kaznenog djela odnose se na posljedice izvan bića kaznenog djela "U odnosu na teške posljedice za obitelj neposredne žrtve, na koje ukazuje žalitelj treba naglasiti da temeljem odredbe članka 47. KZ/11. koji normira odmjeravanje kazne, u stavku 1. spomenutog članka je propisano koje će okolnosti sud cijeniti pri izboru vrste i mjere kazne, među kojima se navode i „skrivljeni učinci kaznenog djela“. Nesporno je da je smrt neposredne žrtve teško pogodila suprugu i obitelj, a što su neizbježne posljedice gubitka bliske osobe (iz dokumentacije pročitane u dokaznom postupku je vidljivo da je obitelj ostvarila naknadu štete od osiguravatelja) ali se ne radi o okolnostima koje se mogu svesti pod skrivljene učinke kaznenog djela, pa ih kao takve prvostupanjski sud nije cijenio kao otegotne, a zbog smrtne posljedice kazneno djelo je označeno po svom težem obliku." (VKSRH I Kž-10/2021-4 od 10. ožujka 2021.)

14. PRIJAŠNJI POČINITELJEV ŽIVOT

Prijašnji život počinitelja se, između ostalog, ogleda i kroz činjenicu ranije (ne)osuđivanosti jer ukazuje na odnos počinitelja prema zaštićenim društvenim vrijednostima. Tako se okolnost da je počinitelj ranije osuđivan u pravilu uzima kao otegotna okolnost, dok se ranija neosuđivanost u praksi gotovo uvijek cijeni kao olakotna okolnost.³³ "Osnovano je sud prvog stupnja kao olakotnu okolnost cijenio činjenicu njegove dosadašnje neosuđivanosti, što ukazuje na okolnost da se radi o osobi koja je do sada bila primjerenog i društveno prihvatljivog ponašanja, a u svom dosadašnjem životu odnosno do ovog razdoblja njegovog života, ali i nakon toga, isti se u cijelosti pridržavao važećih zakonskih normi i nije dolazio u sukob s zakonom, što govori u prilog činjenici da ova kaznena djela, za koja je optuženik proglašen krivim, predstavljaju eksces u njegovom do sada besprijekornom životu i stoga se ne radi o uobičajenom obrascu njegovog postupanja. Slijedom toga opravdano se može zaključiti kako se u konkretnom slučaju ne radi o osobi koja je sklona činjenju kaznenih djela i koja je kriminalno ponašanje izabrala kao svoj način života." (VSRH I Kž 84/2021-6 od 21. travnja 2021).

14.1. Kao što je navedeno, ranija osuđivanost se u pravilu uzima kao otegotna okolnost, ali ovoj okolnosti svakako kao i svim ostalim okolnostima važnim za odmjeravanje kazne treba pristupiti pažljivo, uvažavajući sve okolnosti konkretnog slučaja, izbjegavajući stereotipni pristup procjene. "Pogrešna je ocjena prvostupanjskog suda da, zbog proteka vremena od posljednje osude i činjenice da nisu osuđivani za isto, odnosno istovrsno kazneno djelo, ranija osuđivanost optuženog Z. J. i D. M. nema značaj otegotnih okolnosti. Naime, u skladu s odredbom članka 47. stavka 1. KZ/11., prilikom odmjeravanja kazne sud je dužan cijeliti i prijašnji život počinitelja, koji se, uz ostalo, ogleda i kroz činjenicu ranije (ne)osuđivanosti jer ukazuje na odnos počinitelja prema zaštićenim društvenim vrijednostima. U konkretnom slučaju prvostupanjski je sud, kod ocjene da njihova ranija osuđivanost nema značaj otegotnih okolnosti, zanemario brojnost ranijih osuda za kaznena djela optuženih Z. J. i D. M. i činjenicu da su obojica optuženika prethodno bili osuđivani i na bezuvjetne kazne zatvora". (VSRH I Kž 274/2016-8 od 23. svibnja 2018).

14.2. Pri valorizaciji ranije osuđivanosti posebno treba cijeliti radi li se višekratnoj osuđivanosti (povrat) posebno za istovrsna djela (specijalni povrat) iako i raznovrsni povrat može ukazivati na obrazac društveno neprihvatljivog ponašanja počinitelja. Optuženiku koji je počinio kazneno djelo iz članka 111. točke 3. KZ/11. preinačena je odluka o kazni na način da je osuđen na kaznu dugotrajnog zatvora u trajanju od 21 (dvadeset i jedne) godine, a ranija osuđivanost zbog kaznenih djela s elementima nasilja cijinjena je kao posebno otegotna okolnost "...višestruka osuđivanost optuženika zbog različitih kaznenih djela s elementima nasilja, a zbog čega je u više navrata također bio osuđivan na bezuvjetne kazne zatvora, te kršenje izrečenih zaštitnih mjera ukazuju na dvije stvari koje se tiču ocjene ličnosti optuženika. Kao prvo može se zaključiti da se i u ovom konkretnom slučaju radi o optuženikovo

---

³³ Sporno je da li se ranija neosuđivanost treba automatski i bezrezervno uzeti u obzir kao olakotna okolnost, jer se ne radi o nekom neočekivano dobrom ponašanju koje treba "nagraditi" već, naprotiv uobičajenom i očekivanom ponašanju (Željko Horvatić, Kazneno pravo opći dio I, Zagreb, 2003., str. 188)

konstantnoj i trajnoj neusklađenosti s društveno prihvatljivim normama ponašanja te da se zbog navedenog nikako ne može govoriti o eventualnom ekscesu, odnosno incidentu u njegovom dosadašnjem životu, već se radi o njegovoj opetovanoj sklonosti protupravnom postupanju, a što sve odgovara i osobinama njegove ličnosti. S druge strane očigledno je i da ranija osuđivanost i bezuvjetne kazne zatvora iz tih ranije donesenih presuda nisu u potpunosti ispunile svrhu kažnjavanja, odnosno nisu u dovoljnoj mjeri utjecale na optuženika da više ne čini kaznena djela, posebno kaznena djela s elementima nasilja, a kakvo je i ovo za koje je proglašen krivim ... upravo okolnost da je optuženik ranije već bio osuđivan zbog kaznenih djela s elementima nasilja treba se i mora u konkretnoj situaciji cijeliti kao posebno otegotna okolnost." (VSRH I Kž 38/2019-9 od 6. studenog 2019.).

14.3. S druge strane prema ocjeni drugostupanjskog suda prvostupanjski sud je optuženiku osuđenom za kazneno djelo razbojništva precijenio značaj otegotne okolnosti ranije osuđivanosti u jednom navratu, dok je brojne olakotne okolnosti propustio pravilno vrednovati, jer "prvostupanjski sud je optuženiku osnovano olakotnim cijenio iskreno priznanje kaznenog djela, iskazano žaljenje i kajanje, činjenicu da se sam prijavio policiji, da se ispričao žrtvi i da je ona ispriku prihvatila te da je sredio svoj život i da je uz pomoć roditelja vratio sve dugove, da se prestao kockati i da ima stalno zaposlenje i djevojku s kojom se namjerava vjenčati. Otegotnim mu je pravilno cijanjeno da je već jednom osuđivan zbog istovrsnog kaznenog djela. Međutim, u pravu je optuženik kada tvrdi da je izrečena sankcija prestroga. Naime, i prema ocjeni ovog drugostupanjskog suda izricanje kazne zatvora u trajanju od tri godine i pet mjeseci u konkretnom slučaju nije bilo opravdano, unatoč pravilno utvrđenoj otegotnoj okolnosti ranije osuđivanosti optuženika u jednom navratu, čiji značaj je prvostupanjski sud, protivno žalbi državnog odvjetnika, precijenio, dok je brojne navedene olakotne okolnosti propustio pravilno vrednovati, a koje su prema stajalištu ovog suda u svom zbiru naročito izražene, zbog čega je trebalo primijeniti sudsko ublažavanje kazne." (VSRH I Kž 75/2020-6 od 13. travnja 2021.).

15. OSOBNE I IMOVINSKE PRILIKE

„Osobne i imovinske prilike su okolnosti koje donekle govore o osobnosti počinitelja. Sud je kao olakotnu okolnost cijenio činjenicu odrastanja optuženika uz psihički bolesnu majku i oca sklonog alkoholu, koji se konstantno nasilno ponašao ne samo prema njemu već i prema drugim članovima obitelji, a što su svakako okolnosti koje su bile od utjecaja na formiranje njegove ličnosti i prihvaćanje životnih i vrijednosnih stavova." (VSRH I Kž 38/2019-9 od 6. studenog 2019.)

15.1. Roditeljski status sudovi u pravilu vrednuju kao olakotnu okolnost. Međutim, kod djela obiteljskog nasilja ova okolnost je vrlo specifična, jer se posljedice djela nasilja gotovo redovito, izravno ili neizravno, reflektiraju i na djecu.

15.2. Ipak sudovi često automatizmom okolnost očinstva ili majčinstva tretiraju kao olakotnu okolnost „Naime, prvostupanjski sud je optuženiku, polazeći od stupnja njegove krivnje i svrhe kažnjavanja, pravilno olakotnim cijenio činjenice da je neosuđivan, nekažnjan, otac jednog punoljetnog djeteta ..." (VSRH I Kž 160/2020

od 22. svibnja 2020). „Optuženom koji je počinio 36 kaznenih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta spolnom zlouporabom djeteta mlađeg od 15 godina, osuđen je na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 9 (devet) godina, kao olakotnu okolnost sud je cijenio da je otac četvero djece od kojih je dvoje maloljetno i o kojima je dužan skrbiti” a kao otegotne okolnosti dugotrajnost i upornost u činjenju kaznenih djela, kao i težina počinjenih kaznenih djela, sve okolnosti pod kojima su počinjena ... (VKSRH I Kžzd-9/2021-4 od 16. rujna 2021.)

15.3. Socijalne prilike također mogu poslužiti rasvjetljavanju личности počinitelja. Imajući u vidu dosadašnju osuđivanost optuženika, ali prvenstveno socijalne prilike u kojima je živio on i obitelji, njegovo doista teško zdravstveno stanje i bitno smanjenu ubrojivost, te činjenicu da su kaznena djela ostala u pokušaju, prvostupanjski sud je, primjereno, utvrdio pojedinačne kazne zatvora za svako kazneno djelo. S obzirom na međusobni odnos počinjenih kaznenih djela, vrstu i vrijeme njihovog počinjenja, te vodeći računa o općim pravilima izbora vrste i mjere kazne, te o svrsi kažnjavanja i pravilima o stjecaju kaznenih djela, jedinstvenom kaznom dugotrajnog zatvora u trajanju 30 godina, moći će se izraziti jasna društvena osuda zbog počinjenih kaznenih djela. (VSRH I Kž 284/2020-13 od 29. travnja 2021). Zanimljivo je da je sud u istoj presudi naglasio da postoji i društveni doprinos ovom tragičnom događaju. „Nema dvojbe da su društveni uzroci odnosnog tragičnog događaja, dijelom, pozicionirani i unutar funkcioniranja sustava socijalne skrbi. Odgovornost za funkcioniranje sustava je na samom sustavu i pojedincima unutar sustava, ali ponajviše na onima koji imaju ovlast i obvezu unaprijediti funkcioniranje sustava. A sustav socijalne skrbi, očito, je trebalo poboljšati kako jačanjem kapaciteta socijalne skrbi, tako i povećanjem broja mjesta u domovima i udomiteljskim obiteljima. Zato se ne može sva stigma za počinjeno prebaciti na optuženika, koji je ovo učinio u stanju bitno smanjene ubrojivosti uzrokovane organskim čimbenicima“.

15.4. Socijalni status, loše materijalne prilike i niži društveni položaj ne može se cijeliti kao otegotna okolnost u kontekstu odbačene koncepcije „krivnje zbog načina života“. Takav stav proizlazi iz obrazloženja drugostupanjske odluke optuženiku koji je proglašen krivim za počinjenje kaznenog djela ubojstva iz koristoljublja u pokušaju iz članka 111. točke 4. u vezi članka 34. stavka 1. KZ/11., jer „ ...pri odmjeravanju kazne, suprotno onome što ističe državni odvjetnik, sud se ne smije rukovoditi socijalnim statusom optuženika te im kao otegotno cijeliti još i loše materijalne prilike ili niži društveni položaj, kako to u žalbi sugerira državni odvjetnik. Isto tako, niti navike optuženika odnosno činjenica da konzumiraju alkohol pa i karakteristike njihovih ličnosti, ne mogu se cijeliti kao otegotne, jer je s tim u vezi psihijatrijski vještak sačinio nalaz i mišljenje glede njihove ubrojivosti i sposobnosti da shvate značenje svog djela i upravljaju svojim postupcima, a što je prvostupanjski sud cijenio prilikom odmjeravanja kazni. U tom kontekstu valja reći da se kazna ne izriče zbog crta ličnosti određene osobe, već zbog toga što je počinila kazneno djelo.“ (VKSRH I Kž-100/2021-14 od 6. srpnja 2021.)

16. PONAŠANJE NAKON POČINJENOG KAZNENOG DJELA

Ponašanje počinitelja nakon počinjenog kaznenog djela, odnos prema žrtvi i trud da naknadi štetu su važne subjektivne okolnosti, koje također mogu doprinijeti zaključku o ličnosti okrivljenika, a samim time i odluci o vrsti i mjeri kazne. Riječ je o okolnostima koje su osobito relevantne u kontekstu počinjenja djela obiteljskog nasilja. Naime, činjenica da je počinjeno takvo djelo ne znači automatizmom da se život u obiteljskoj zajednici neće nastaviti, štoviše, imajući u vidu svrhu kažnjavanja i izricanja sigurnosnih mjera, taj nastavak je pod određenim uvjetima poželjan, sada sa počiniteljem koji je shvatio upućeni mu prijekor i koji takvo djelo neće ponoviti.

16.1. Među brojnim pojavnim oblicima počiniteljeva ponašanja nakon počinjenog kaznenog djela u obrazloženjima se često valorizira kao olakotna okolnost "korektno držanje tijekom postupka", a posebno "priznanje i kajanje". Praksa sudova po ovom pitanju je ambivalentna.

16.1.1. Procesna disciplina koja se ogleda u redovitom dolaženju na rasprave, odnosu prema ostalim sudionicima u postupku, ponašanju na raspravama, često se navodi kao olakotna okolnost, međutim kod ove okolnosti kao i kod ranije neosuđivanosti postoji prijepor treba li se posebno vrednovati kao olakotna okolnost. „Nije u pravu optuženi kada tvrdi da je olakotnim kao njegovo ponašanje nakon počinjenja kaznenih djela trebalo cijeliti njegovo držanje pred sudom i uredno ponašanje u pritvoru, jer te okolnosti, s obzirom da se takvo ponašanje očekuje od svakog optuženika. (VSRH I Kž-Us 22/11-11 od 08. veljače 2012.). „Prema mišljenju Vrhovnog suda Republike Hrvatske, korektno držanje optuženika pred sudom nije okolnost koju je trebalo cijeliti olakotnom, jer je to očekivano ponašanje pred sudom i ne treba mu davati značaj prilikom odmjeravanja kazne, kako je to pogrešno učinio prvostupanjski sud". (VSRH I Kž 259/2019-4 od 21. siječnja 2020.)

16.1.2. Priznanje počinjenja djela ima različitu težinu ovisno o tome radi li se o potpunom, iskrenom i nedvosmislenom priznanju koje je dalo bitan doprinos brzom, efikasnom i ekonomičnom okončanju kaznenog postupka ili je s obzirom na kvantitetu i kvalitetu dokaza optuženikovo priznanje formalne naravi i nema značajan doprinos efikasnosti postupka, osobito ako je sračunato na blaže kažnjavanje. "Pri tome je prvostupanjski sud pravilno prilikom utvrđivanja pojedinačnih kazni zatvora za počinjena kaznena djela te prilikom odmjeravanja jedinstvene kazne zatvora, uz primjenu odredbi o stjecaju, kao olakotnu okolnost optuženiku cijelio činjenicu njegovog potpunog, iskrenog i nedvosmislenog priznanja počinjenih kaznenih djela, i to još u fazi istrage, budući da je na taj način, u bitnome, dao značajan doprinos brzom, efikasnom i ekonomičnom okončanju ovog kaznenog postupka, a što se optuženiku u svakom slučaju treba honorirati, s obzirom da je isti mogao izabrati i drugačiji način svoje obrane." (VSRH I Kž 84/2021-6 od 21. travnja 2021).

16.1.3. Kajanje i žaljenje su okolnosti koje ukazuju da je počinitelj svjestan nedopustivosti i neprimjerenosti svog ponašanja, da prihvaća društvenu osudu, što se također treba posebno cijeliti pri odmjeravanju kazne. "Okolnost da je optuženik uz iskreno priznanje izrazio i iskreno kajanje i žaljenje zbog počinjenih kaznenih djela i njegovo korektno držanje pred prvostupanjskim sudom, također pokazuju da je optuženik svjestan nedopustivosti i neprimjerenosti ovakvog ponašanja, te da u cijelosti prihvaća društvenu osudu zbog takvog neprihvatljivog postupanja, a što, u suštini, predstavlja potvrdu njegove potpune samokritičnosti spram počinjenih kaznenih djela i posljedicama koje su uslijed toga nastupile. Pritom je, s pravom,

prvostupanjski sud i njegovu obiteljsku situaciju (otac jednog malodobnog djeteta) i tešku materijalnu situaciju u kojoj se u tom trenutku našao također cijenio kao olakotne okolnosti." (VSRH I Kž 84/2021-6 od 21. travnja 2021).

16.1.4 Stoga, kajanje se kao olakotna okolnost može cijeniti samo ako je počinitelj potpuno priznao kazneno djelo jer jedino u tom slučaju iskreno odražava kritički odnos prema počinjenom djelu. U tom pogledu kajanje treba razlikovati od žaljenja, jer se žaljenje odnosi na posljedice djela, i može ga izraziti svatko pa i počinitelj koji poriče djelo, dok kajanje, osim žaljenja zbog posljedica djela obuhvaća i svijest o štetnosti i neprihvatljivosti vlastitog protupravnog postupanja.

16.1.5. Sud kajanje nije cijenio kao olakotnu okolnost kod djelomičnog priznanja kaznenog djela "Naime, optuženi Š. nije u cijelosti priznao počinjenje kaznenih djela stavljenih mu na teret, iz čega proizlazi da se kajanje koje je verbalizirao ne može smatrati iskrenim i kritičkim odnosom prema počinjenom djelu, a njegovo eventualno otkrivanje drugih kaznenih djela, koja nisu predmet ovog kaznenog postupka, ne može utjecati na kaznu za predmetna kaznena djela. (VSRH I Kž 963/10-6 od 3. listopada 2012., U-III-865/2013 od 30. lipnja 2016.)

16.1.6. U praksi nalazimo i odluke koje odstupaju od navedenog shvaćanja "Pravilno je prvostupanjski sud utvrdio i ispravno vrednovao sve okolnosti na strani optuženika A. A. koje utječu da kazna po vrsti i mjeri bude lakša ili teža, pri čemu je olakotnim cijenio nastojanje optuženika da se zaposli, njegovo djelomično priznanje kaznenog djela za koje je izrazio kajanje...."(VSRH I Kž 288/2019-8 od 3. srpnja 2019.)

16.1.7. U situaciji poricanja djela i kajanja "...žalitelj opravdano ističe da bi optuženikovo kajanje zbog počinjenog kaznenog djela imalo svoj puni značaj u slučaju da je optuženik pored iskazanog kajanja priznao počinjenje kaznenog djela što bi dodatno ukazivalo na njegovu svijest o štetnosti i opasnosti njegovog ponašanja. Međutim, optuženik je upravo suprotno, obranom poricao počinjenje kaznenog djela, a to je, radi provjere njegovih navoda i utvrđivanja činjeničnog stanja, utjecalo na tijek, a posebice na duljinu trajanja predmetnog kaznenog postupka. Na taj je način i okolnost proteka vremena od počinjenja kaznenog djela, koju je prvostupanjski sud također cijenio olakotnom, izgubila svoj puni značaj, kako se to osnovano ističe žalbom." (VSRH I Kž 232/2020-4 8. svibnja 2020).

"Prvostupanjski sud nije optuženiku cijenio kao olakotno izraženo žaljenje i kajanje jer je ocijenio da je u stvari sažalijevao sebe i obitelj uz izostanak shvaćanja vlastite odgovornosti. U prilog takvom zaključku ide i činjenica da je optuženik, nakon što mu je ukinut istražni zatvor, bio u bijegu ne poštujući mjere opreza i uhićen je tek realizacijom raspisane tjeralice. Takvu ocjenu prvostupanjskog suda prihvaća i ovaj drugostupanjski sud jer ista žalbenim navodima nije s uspjehom osporena. Odlazak optuženika na izdržavanje kazne prije pravomoćnosti presude može biti rezultat različitih motiva, a ne samo rezultat shvaćanja vlastite odgovornosti za počinjeno djelo kako se to verbalizira u žalbi optuženika." (VSRH I Kž 147/2020-4 od 11. ožujka 2020.)

16.1.8. S druge strane poricanje kaznenog djela ne smije biti cijenjeno kao otegotna okolnost "pogrešno državni odvjetnik smatra da je prvostupanjski sud optuženicima kao otegotno trebao cijeniti to što nisu priznali djelo i izrazili kajanje, jer se u skladu s

odredbom članka 64. stavku 7. ZKP/08. optuženici mogu braniti na način kako to sami odluče, dakle, imaju pravo iznijeti ili ne iznijeti svoju obranu i odbiti odgovarati na postavljeno pitanje ili se braniti šutnjom. (VKSRH I Kž-100/2021-14 od 6. srpnja 2021.).

17. Činjenica vođenja drugog postupka također ne smije biti cijenjena kao otegotna okolnost. „...osnovani žalbeni prigovori optuženika o pogrešnom vrednovanju okolnosti o kojima ovisi vrsta i mjera kazne. Naime, optuženiku je osnovano olakotnim cijenjena neosuđivanost i mlada životna dob budući da u vrijeme počinjenja djela nisu postojale pravomoćne osude, dok činjenica vođenja drugog kaznenog postupka ne može imati značaj otegotne okolnosti. (VSRH Kžzd 38/2019-9 od 23. rujna 2021.).

17.1. Osuđivanost nakon počinjenja djela, ulazi u ponašanje nakon počinjenja djela i jasno da se ne može tretirati kao ranija osuđivanost, međutim ne može se ni zanemariti jer nesumnjivo reprezentira način života počinitelja nakon počinjenja djela. "...treba primijetiti da se podaci iz kaznene evidencije odnose na razdoblje nakon počinjenja kaznenog djela za koje je ovom presudom proglašen krivim, pa se ne mogu cijeniti kao njegova ranija osuđivanost, budući da se odnose na razdoblje nakon počinjenja inkriminiranog kaznenog djela, ali nesumnjivo reprezentiraju način života optuženika." (VKSRH I Kž-26/2021-4 od 25. ožujka 2021.).

17.2. U nekim odlukama naknadnoj osuđivanosti odriče se značaj otegotne okolnosti "...osnovano je sud prvog stupnja kao olakotnu okolnost cijenio činjenicu njegove neosuđivanosti do počinjenja ovih kaznenih djela, što ukazuje na okolnost da se radi o osobi koja je do inkriminiranih radnji bila primjerenog i društveno prihvatljivog ponašanja te se isti do tada u cijelosti pridržavao važećih zakonskih normi i nije dolazio u sukob sa zakonom, a činjenica njegove naknadne osuđivanosti za kaznena djela s elementima prijetnje, prije donošenja pobijane presude, nasuprot žalbenim navodima državnog odvjetnika, ne može se smatrati otegotnom okolnosti na strani ovog optuženika." (VSRH I Kž 408/2019-8 od 6. studenog 2019.).

17.3. Odnos prema žrtvi/oštećeniku i trud da naknadi štetu, predstavljaju važne okolnosti pri izboru vrste i mjere kazne i zakonodavac ih izričito navodi dajući im tako poseban značaj. Taj odnos je osobito važan u kontekstu djela obiteljskog nasilja, u kojima sud u pravilu analizira odnos počinitelja prema žrtvi, no, ne samo nakon počinjenja djela, jer je taj odnos nužno sagledavati u cjelini, njegovu kvalitetu prije i nakon inkriminiranog događaja. Samo takvo sagledavanje tog odnosa može omogućiti ispravni odgovor kako na pitanje krivnje, tako i na pitanje sankcije. Tako "optuženiku je prvostupanjski sud osnovano olakotnim cijenio iskreno priznanje kaznenog djela, iskazano žaljenje i kajanje, činjenicu da se sam prijavio policiji, da se ispričao žrtvi i da je ona ispriku prihvatila te da je sredio svoj život i da je uz pomoć roditelja vratio sve dugove" (VSRH I Kž 75/2020-6 od 13. travnja 2021.).

17.4. Sud je prihvatio žalbu optužene pravne osobe i preinačio presudu u odluci o kazni na način da je optuženoj pravnoj osobi izrekao uvjetna osudu "po ocjeni ovog žalbenog suda veći značaj treba posvetiti i nesporno dokazanoj činjenici da je optužena pravna osoba u međuvremenu obeštetila oštećenike kaznenog djela, što je, imajući u vidu visinu prouzročene štete, očito iziskivalo značajne poslovne napore pravne osobe, a što predstavlja poseban kriterij u pitanju odmjeravanja kazne

sukladno odredbi članka 56. stavak 2. KZ/11., a to je ponašanje nakon kaznenog djela, odnosno odnos prema oštećeniku i nastojanje da se popravi šteta. Sve to upućuje na zaključak o postojanju svijesti novog posloводства glede nužnosti zakonitog poslovanja i usmjerenosti istom.“ (VKSRH I Kž-411/2021-4 od 18. siječnja 2022.).

17.5. S druge strane sud je optuženici izrečenu uvjetnu osudu zbog kaznenog djela iz članka 246. stavka 2. KZ/11., preinačio na bezuvjetnu kaznu zatvora u trajanju 1 (jedne) godine "U pravu je žalitelj kada tvrdi da je prvostupanjski sud prilikom odmjeravanja kazne propustio cijeliti okolnosti da je optuženica u višegodišnjem razdoblju pribavila sebi višemilijunsku imovinsku korist te za isti iznos oštetila trgovačko društvo o čijim se imovinskim interesima bila dužna brinuti, što ukazuje na iznimnu upornost u kriminalnom postupanju i visok stupanj kriminalne volje te da, unatoč tome što je zaposlena i ostvaruje stalne mjesečne prihode, prema stanju spisa do donošenja prvostupanjske presude, osim pukog verbaliziranja, nije pokazala stvarnu volju namiriti pričinjenu štetu oštećeniku. Sve te okolnosti upućuju na povećanu društvenu opasnost kaznenog djela i opravdavaju osudu na bezuvjetnu kaznu zatvora, kako to pravilno zaključuje i državni odvjetnik u žalbi." (VSRH I Kž 59/2020-4 od 18. svibnja 2020.).

17.6. Suprotno navedenom stajalištu sud je optuženiku kao olakotnu okolnost cijenio spremnost da naknadi štetu, dok činjenicu da nije niti djelomično popravio štetu ne smatra otegotnom okolnošću. "Međutim, prvostupanjski je sud, po ocjeni Vrhovnog suda Republike Hrvatske kao drugostupanjskog suda, pravilno utvrdio i ispravno ocijenio sve okolnosti koje su, u smislu odredaba članka 47. KZ/11., značajne za odmjeravanje kazne, jer je optuženom N. S. olakotnima cijenio priznanje kojim je on pridonio bržem okončanju ovog postupka, izražavanje krivnje i kajanja te spremnosti da naknadi štetu počinjenu djelom ...Činjenica da optuženik još nije niti djelomično popravio pričinjenu štetu ne može se, suprotno žalbenoj tvrdnji državnog odvjetnika, smatrati otegotnom". (VSRH I Kž 232/2017-7 od 9. listopada 2020.).

17.7. Sud je otegotnim uzeo optuženikov odnos prema žrtvi jer "...optuženik kroz čitavo vrijeme od predmetne nesreće (više od osam godina) nije kontaktirao obitelj stradalog A. Š., što se manifestira kao neodgovarajući odnos prema žrtvi, bez obzira na moguću težinu i traumatičnost takvog kontakta. Počinitelj kaznenog djela je dužan, ako računa na sudbenu valorizaciju toga čina, pokušati poduzeti sve kako bi ublažio posljedice svoga nedjela kad je već prouzročio nepopravljivu, ireparabilnu posljedicu." (VKSRH I Kž-57/2021-4 od 4. svibnja 2021.).

18. DRUGE OKOLNOSTI

Praksa je kroz godine suđenja iskristalizirala neke okolnosti koje se tipično pojavljuju kao olakotne.

18.1. Sudjelovanje u Domovinskom ratu se gotovo automatizmom uzima u obzir kao olakotna okolnost. Ta okolnost je sama po sebi sasvim sigurno pozitivna jer govori

donekle o личности počinitelja, ali u većini slučajeva ta okolnost nema veze sa samim počinjenjem djela i kao takva ne može predstavljati značajnu olakotnu okolnost.

18.1.1. "Sudioništvo optuženika u Domovinskom ratu je cijenjeno kao olakotna okolnost jer je prvostupanjski sud cijenio kao olakotno da je nositelj Medalje Oluja pa nema osnova za još blaže kažnjavanje, jer se od sudionika Domovinskog rata ne očekuje da čine ovakva i slična djela prema bilo kome, a posebno ne prema osobi s kojom živi i ima troje maloljetne djece." (VSRH I Kž 147/2020-4 od 11. ožujka 2020.).

18.1.2. "U pravu je žalitelj kada u žalbi navodi da je izrečena kazna prestroga, odnosno previsoko odmjerena u odnosu na olakotne okolnosti istaknute kod optuženika. Naime, uzimajući u obzir kazneno djelo za koje se tereti optuženik iz članka 166. stavak 2. u vezi s člankom 158. stavak 5., a u vezi sa stavkom 1. KZ/11. generalnu i specijalnu prevenciju je moguće postići i blažom kaznom i to onom od 11 (jedanaest) godina zatvora. Naime, u obzir treba uzeti zapriječenu kaznu za kazneno djelo za koje se tereti optuženik, a to je kazna zatvora 3 (tri) do (15) petnaest godina te je u pravu optuženik kada tvrdi da je prvostupanjski sud prilikom odmjeravanja kazne precijenio značaj otegotnih, a podcijenio značaj olakotnih okolnosti te propustio optuženiku cijeniti kao olakotnu okolnost činjenicu da je sudjelovao u Domovinskom ratu."(VKSRH I Kžm-11/2021 od 22. srpnja 2021.).

18.1.3. "Optuženiku koji je proglašen krivim zbog počinjenja kaznenog djela ubojstva u pokušaju prvostupanjski sud je kao olakotno cijenio sudjelovanje u Domovinskom ratu, a to podrazumijeva ne samo njegov doprinos time što je sudjelovao u tom ratu, već i žrtvu koju je podnio, pa i posljedice koje su za njega iz tog rata proizašle. Prema tome, vrednujući sve olakotne okolnosti na strani optuženika prvostupanjski sud mu nije izrekao prestrogu kaznu zatvora pa je stoga njegova žalba zbog odluke o kazni neosnovana." (VKSRH I Kž-326/2021-9 od 16. studeni 2021.).

19. Nezainteresiranost oštećenice za kazneni postupak nije nužno olakotna okolnost, jer "...nije prihvatljiv zaključak prvostupanjskog suda kako je olakotna okolnost stav oštećenice o ishodu kaznenog postupka. Naime, uvidom u spis utvrđeno je da je oštećenica u jednom duljem periodu bila zdravstveno spriječena (zbog prometne nesreće koju je pretrpjela) pristupiti na raspravu. Nezainteresiranost oštećenice za ishod postupka koju spominje prvostupanjski sud, međutim, ne proizlazi iz izvanraspravnog zapisnika o njezinom ispitivanju, niti se može o tome zaključiti iz rezignirane izjave koju je oštećenica dala nakon što je branitelj optuženika dao niz primjedaba na njezin iskaz, a imajući na umu da je takva reakcija žrtve nakon iskazivanja o događaju koji je nesumnjivo traumatičan i neugodan, životna i razumljiva". (VKSRH I Kž-26/2021 od 25. ožujka 2021.). U kontekstu obiteljskog nasilja riječ je o „širokom okviru“ u kojeg treba pozicionirati ne samo oštećenicu, već (moguće) i djecu u istoj toj obitelji. Stoga su u praksi nerijetke situacije u kojima se žrtva obiteljskog nasilja nakon početne inicijative kaznenog prijavljivanja pasivizira i koristi tzv blagodat nesvjedočenja, čime bitno reducira spoznajne kapacitete tijela progona i suda u odnosu na prijavljeni događaj obiteljskog nasilja. Razumljiva je, ali i neprihvatljiva, reakcija potonjih kada predbacuju žrtvi takvo ponašanje. Odnos žrtve u odnosu na kazneni progon i postupak koji se poduzima protiv osobe iz obiteljskog okružja je iznimno kompleksan i tegoban, psihološki za žrtvu vrlo zahtjevan, pa i

odnos žrtve, njezinu zainteresiranost za kazneni progon, njezina htjenja, kolebanja, strahove i nade treba sagledavati upravo kroz taj kontekst³⁴.

20. Često se kao olakotna okolnost uzima protek vremena od počinjena kaznenog djela ili dugo trajanje kaznenog postupka. "Prilikom odmjeravanja kazne prvostupanjski sud je opt. M. cijenio kao olakotno raniju neosuđivanost, da je počinjenje djela posljedica između ostalog i teških ekonomskih prilika u kojima se optuženik tada našao, a koje su posljedica lošeg poslovanja tvrtke P. P. d.d., a na što nije mogao utjecati, da su posljedica djela u međuvremenu anulirane, protek vremena od gotovo deset godina od počinjenja djela, njegovo uzorno držanje pred sudom, sudjelovanje u Domovinskom ratu." (VSRH I Kž 235/2020-6 od 29. rujna 2021.). Međutim, kod djela obiteljskog nasilja situacija je specifična, jer se takva djela u pravilu prijavljuju ne kada se počine prvi put, već kada žrtva više ne može podnositi nasilje, kada se kroz određeni događaj dolije „kap koja prelije čašu“.

20.1. Postupanje u djelima obiteljskog nasilja zakonom su definirana kao hitna i kao takva se doista tretiraju. No, nije nemoguće zamisliti situaciju u kojoj upravo okrivljenik kao počinitelj takvog djela svojim postupcima nastoji opstruirati tijekom postupka. Tada duljina, trajanje kaznenog postupka neće se okrivljeniku vrednovati kao olakotna ukoliko ih je sam skrivio svojom procesnom nedisciplinom, dok će izgubiti puni značaj ukoliko je obranom poricao počinjenje kaznenog djela, a to je, radi provjere njegovih navoda i utvrđivanja činjeničnog stanja, utjecalo na tijek, a posebice na duljinu trajanja predmetnog kaznenog postupka. "Na taj je način i okolnost protoka vremena od počinjenja kaznenog djela, koju je prvostupanjski sud također cijenio olakotnom, izgubila svoj puni značaj, kako se to osnovano ističe žalbom." (VSRH I Kž 232/2020-4 od 8. svibnja 2020.).

21. PROCESNO-PRAVNI NORMATIVNI OKVIR

Kao ishodišta procesno-pravnog okvira treba uzeti odredbe članka 455. i članka 459.ZKP/08 koje odredbe normiraju presudu kojom se optuženik proglašava krivim, sadržaj izreke i obrazloženja kaznene presude. Naime, nakon što u izreci presude navede odluku kojom se optuženik proglašava krivim, sud je takvu svoju odluku dužan obrazložiti. Pritom će u obrazloženju navesti okolnosti koje stranke nisu osporile, dakle, nesporni činjenični supstrat, a potom će navesti razloge slijedom kojih neku spornu činjenicu nalazi dokazanom ili nedokazanom. Dokazanost neke činjenice ovisi o vjerodostojnosti pojedinog dokaza, sagledanog individualno i u ukupnosti i korelaciji sa drugim na raspravi izvedenim dokazima. Konačno, u obrazloženju kazne sud će navesti koje okolnosti je uzeo u obzir prilikom odmjeravanja kazne (olakotne i otegotne okolnosti). Ako je izrečena novčana kazna, sud će posebno iznijeti dokaze i okolnosti relevantne za odluku o visini i broju dnevnih iznosa, te ocjenu optuženikovih osobnih i imovinskih prilika. Ukoliko se optuženik očitovao krivim po svim točkama optužbe, obrazloženje presude sadržavat će isključivo razloge za izrečenu kaznu. Zakonodavac je posebno normirao situaciju glede lakših kaznenih djela kao djela sa propisanom novčanom kaznom ili kaznom

---

³⁴ Interesantno je kako sudovi Engleske i Walesa po pitanju odnosa žrtve prema počinitelju obiteljskog nasilja imaju daleko „tvrđi“ stav (usporedi sa prikazom te situacijena stranici 41.)

zatvora do pet godina. Ako za takva kaznena djela nije izrečena kazna zatvora ili djelomična uvjetna osuda, dakle, ako nije u pitanju kazna koja podrazumijeva oduzimanje slobode optuženika, hoće li takva odluka sadržavati obrazloženje, uključujući i ono o izrečenoj novčanoj kazni, ovisi o dispoziciji stranaka. Međutim, i u takvoj situaciji kada su se stranke izjasnile kako ne žele pisani otpripravak presude sa obrazloženjem, sud može kratko obrazloženje unijeti u zapisnik o raspravi i uručiti ga strankama (članak 459. stavak 8. ZKP/08). Bez obzira na sve izložene modalitete, struktura rasprave normirana je kao jedinstvena aktivnost odlučivanja kako o krivnji, tako i kazni optuženika.

21.1. Međutim, kako u komparativnim pravnim sustavima postoje i drugačija rješenja, kratko ćemo se referirati na jedno od takvih i specifičnosti izricanja kazne u engleskom kaznenom pravu gdje je porota nadležna izreći pravorijek o krivnji (verdict), a sudac, u slučaju da je optuženik proglašen krivim, izriče vrstu i mjeru kazne (sentence). Naime, sudac je ovlašten odmah nakon pravorijeka porote izreći kaznu, ali može na vlastitu inicijativu ili po prijedlogu obrane u tu svrhu odrediti posebnu raspravu, ostavljajući dovoljno vremena za prikupljanje dokaza koji će biti relevantni sa aspekta odmjeravanja kazne. Interesantno je kako tužitelj na toj raspravi nema funkciju progona, već nastupa kao pomoćnik suda u utvrđivanju olakotnih i otegotnih okolnosti. Procesna pravila prilikom izvođenja dokaza su manje stroga u odnosu na ista glede krivnje optuženika, a kao jedan od krucijalnih dokaza je „izvješće službe zaštitnog nadzora sastavljeno bilo na temelju podataka o ponašanju optuženika koji se već nalazi pod zaštitnim nadzorom po nekoj ranijoj sudskoj odluci, bilo na temelju podataka pribavljenih interviewima i socijalnim anketama.“³⁵ Sud pritom nije ograničen samo na taj dokaz, već pribavlja i druge dokaze, primjerice, psihijatrijska vještačenja, svjedočenje policijskog službenika i sl. Nakon izvođenja dokaza branitelj optuženika obraća se sudu govorom u kojem će analizirati izvedene dokaze i temeljem toga pledirati da sud izreče čim blažu kaznu. Nalazimo shodnim ukazati na ovaj komparativni uzorak prilikom odmjeravanja kazne, jer isti kao takav ilustrira važnost ovog pitanja u praksi engleskih sudova, osobito kod težih kaznenih djela.

22. Kako su olakotne i otegotne okolnosti po svojoj pravnoj prirodi pravno relevantne i odlučne činjenice, to implicira zaključak da iste kao takve moraju biti nedvojbeno utvrđene na raspravi. Naime, prema još uvijek aktualnom pravnom shvaćanju proširene sjednice Krivičnog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske „činjenice na kojima se temelji odluka o kazni odlučne su činjenice, pa se one moraju utvrditi sa istim stupnjem izvjesnosti kao i činjenice o kojima ovisi odluka o krivnji i pravnoj oznaci djela. U razlozima presude mora se određeno navesti kojim dokazima su utvrđene činjenice o kojima ovisi odluka o kazni, te razloge zbog kojih sud uzima da one zaista postoje...“³⁶ Kad je tome tako i kada su teorija i praksa suglasni da okolnosti relevantne za izbor vrste i mjere kazne predstavljaju činjenice, to ima daljnju, procesnu implikaciju: utvrđivanje tih okolnosti (činjenica) ima se provoditi u zakonom propisanim procesnim formama. Što to znači za sud u postupku odmjeravanja kazne? Prije svega, široki spektar dokaza koji dolaze u obzir u postupku utvrđenja okolnosti relevantnih za izbor vrste i mjere kazne, jer se navedene okolnosti mogu utvrđivati kako iskazom osoba (u praksi su najčešći modaliteti ovog načina iskaz svjedoka, vještaka, optuženika), tako i čitanjem isprava

³⁵ Davor Krapac, Engleski kazneni postupak, Pravni fakultet u Zagrebu, 1995., str. 150

³⁶ Pravno shvaćanje proširene sjednice Krivičnog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 17. lipnja 1985.

(podaci kaznene i prekršajne evidencije su gotovo redovni i neizostavni dio dokaznog postupka, no, to ne predstavlja numerus clausus isprava koje se čitaju i pregledavaju), korištenjem tehničkih snimki, te vlastitim opažanjem suda. Iako je iskaz, obrana optuženika dokaz kaznenog postupka sui generis, i to može biti vrijedan izvor glede spoznaja suda prilikom odmjeravanja kazne. Glede primjedbe o šturosti i konciznosti obrazloženja kazne, praktičari nerijetko ističu prigovor ograničenog broja dokaza koji im po tom pitanju stoje na raspolaganju. Međutim, demantira ih (i suče kao i državne odvjetnike sama činjenica nekorištenja ovlasti koju im dodjeljuju odredbe članka 14. i 15. Zakona o probaciji³⁷). Prema tim odredbama Zakona, nadležni probacijski ured dužan je u roku od 30 dana na zahtjev državnog odvjetnika ili suda istima dostaviti izvješće, kada sud odlučuje o izboru vrste i mjere kaznenopravne sankcije, odnosno, kada državni odvjetnik odlučuje o istom pitanju ili kada odlučuje o kaznenom progonu. Neupitno je da će tako izvješće dati sudu široki i objektivni spoznajni izvor o okolnostima koje će mu biti relevantne prilikom izbora vrste i mjere kazne.

23. Ocjenjujući na raspravi izvedene dokaze koji su relevantni glede odmjeravanja kazne, sud je dužan valorizirati svaki dokaz pojedinačno, ali i u svezi, korelaciji sa ostalim dokazima, te slijedom takvog metodološkog pristupa iznjedriti zaključak je li neka činjenica dokazana ili nije (članak 450. stavak 2. ZKP/08). Riječ je o općoj zakonskoj odredbi koja se odnosi na dokazivanje svih pravno relevantnih, odlučnih činjenica konkretnog kaznenog predmeta, dakle, kako činjenica koje se odnose na pitanje krivnje, tako i činjenica relevantnih za odmjeravanje kazne, odnosno, kaznenopravnih sankcija uopće. Sa kojim stupnjem izvjesnosti sud mora utvrditi te činjenice? Dok za neke procesne radnje ZKP/08 propisuje niže dokazne standarde u rasponu od vjerojatnosti preko ozbiljne vjerojatnosti do osnova sumnje, najviši dokazni standard zahtjeva osuđujuća presuda.³⁸ Dopuštenom analogijom inter legem standard „nedvojbeno utvrditi da je optuženik počinio kazneno djelo za koje je optužen“³⁹, treba tumačiti ekstenzivno, „protegnuti“ i na činjenična utvrđenja relevantna za izbor kazne.⁴⁰ Tako zakonodavno visoko postavljeni standard dokazivanja zahtjeva utvrđivanje činjenica odlučnih u postupku odmjeravanja kazne na način da isključuje postojanje bilo kakve sumnje glede njihovog postojanja. Moglo bi se govoriti o standardu „apsolutno točnog utvrđenja“, kao pravdi imanentnog, ali praksi nedostižnog cilja. Stoga je utvrđivanje ovih činjenica u Republici Hrvatskoj i nadalje pod okriljem načela slobodne ocjene dokaza⁴¹, koja kao takva počiva na individualnim kapacitetima svakog suca, no, to načelo svakako ne znači dopuštanje arbitrarnosti i samovolje suca, jer je zakonodavac postavio normativni okvir za proces odmjeravanja kazne unutar kojeg će vrstu i mjeru kazne odrediti svaki razborit⁴² sudac. Neki autori taj okvir definiraju kao „opća i zakonska pravila“ koja onda podvode pod zahtjeve „razboritosti, jednakosti, zakonitosti i svrhovitosti izrečene kazne, obrazloženosti odluke o kazni i mogućnosti preispitivanja izrečene kazne po

³⁷ „Narodne novine“ broj 99/2018., na snazi od 17. studenog 2018.

³⁸ Više o tome Marin Mrčela, Damira Delost: Dokazni standardi u kaznenom postupku, Policija i sigurnost, Zagreb, godina 28. (2019), broj 4

³⁹ članak 455. stavak 1. ZKP/08

⁴⁰ Vidi Pravno shvaćanje VSRH, infra, str.23.

⁴¹ Članak 9. stavak 3. ZKP/08: „Pravo suda i državnih tijela koja sudjeluju u kaznenom postupku da ocjenjuju postojanje ili nepostojanje činjenica nije vezano ni ograničeno posebnim formalnim pravilima.“

⁴² Više o standardu „razborit sudac“ Krapac, D. Kazneno procesno pravo, prva knjiga: Institucije (2000), str.64

drugostupanjskom sudu“⁴³ U svakom slučaju, nema spora o tome kako donošenje odluke o kazni „sazrijeva“ kroz tri faze: utvrđivanje odlučnih relevantnih činjenica, podvođenje tako utvrđenih činjenica pod odgovarajući zakonski propis, ocjena tako utvrđenih činjenica.⁴⁴

24. Čak i lapidarni pregled sudske prakse hrvatskih sudova daje pouzdan zaključak kako se isti odmjeravanjem kazne bave kao svojom drugorazrednom zadaćom, budući su prvenstveno fokusirani na utvrđivanje činjenica relevantnih za pitanje krivnje. Međutim, i u takvom okolnostima može se iznjedriti pitanje (ne)dokazanosti neke okolnosti koja je odlučna s aspekta izbora vrste i mjere kazne, odnosno, dvojbe oko dokazanosti određene činjenice. Takvi slučajevi nisu česti, ali su mogući i događaju se u praksi. Jedan od takvih je situacija kada optuženik, strani državljanin, izjavi da ranije nije osuđivan, a podaci njegove kaznene evidencije su nedostupni. Naravno, ova situacija se ne odnosi na podatke koji se mogu dobiti u odnosu na (u ovom trenutku) 24 države članice Europske unije kroz sustav ECRIS (European Criminal Records Information Service), no, nije zanemariva u uvjetima aktualnih globalnih migracija kada se u ulozi optuženika pojavljuju državljani trećih država iz kojih podatke kaznene evidencije uopće nije moguće dobiti ili ih je moguće dobiti bitno otežano i izvan razumnih rokova. Dakle, riječ je o jednoj odlučnoj, ali i dvojbenoj činjenici, koja se u uvjetima nedostupnosti odgovarajuće isprave mora razriješiti primjenom pravila iz članka 3. stavak 2. ZKP/08. „u dvojbi u korist optuženika“ (in dubio pro reo).⁴⁵ U svakom slučaju, sva procesna pravila, načela i jamstva pravičnog postupka koja su primjenjiva glede pitanja krivnje, imaju se aplicirati i u postupku odmjeravanja kazne. Ovo tim prije što je kod dokazivanja obilježja konkretnog kaznenog djela sud vezan na dokazivanje istih kako su ta obilježja već određena u zakonu. Kako su olakotne i otegotne okolnosti u odredbi članka 47. KZ/11 navedene primjerice, *exempli gratia*, to se otvara mogućnost sudu utvrđivati (kao pravno relevantne i odlučne) i druge okolnosti izvan primjerice u zakonu navedenih, a koje je kao takve moguće pronaći u nekom konkretnom slučaju. Dakle, u takvoj situaciji sud, a ne (izravno) zakon, određuje uzeti tu činjenicu u obzir kao pravno relevantnu. To otvara još jedan novi procesni aspekt u postupku odmjeravanja kazne – teret dokazivanja.

25. U mješovitom tipu kaznenog postupka, kakav je hrvatski, teret dokaza treba shvatiti kao „pravnu dužnost dokazivanja određenih činjenica“⁴⁶ koja leži kako na sudu, tako i na državnim tijelima koja sudjeluju u kaznenom postupku, koji „s jednakom pažnjom ispituju i utvrđuju činjenice koje terete okrivljenika i koje mu idu u korist“.⁴⁷ Kad je riječ o krivnji, zakonodavac je novelom ZKP/08⁴⁸ iz 2019. *expressis verbis* u tekst zakona unio odredbu po kojoj je teret dokaza u postupku utvrđivanja krivnje okrivljenika na tužitelju, ako zakonom nije drugačije propisano.⁴⁹ Međutim,

---

⁴³ Tako Zlata Đurđević: Odluka o kazni – kaznenoprocena pitanja, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol.11, broj 2/2004, str.762 - 763

⁴⁴ Zlata Đurđević, ibidem, str 755 taj proces naziva „Grubišina podjela sudskih aktivnosti pri donošenju odluke o kazni“

⁴⁵ Ilustraciju ove situacije nalazimo u odluci VSRH broj Kž-240/90 od 20. lipnja 1990.

⁴⁶ Davor Krapac, Kazneno procesno pravo, prva knjiga: Institucije, Informator, Zagreb, 2000. str. 273.

⁴⁷ Članak 9. stavak 1. ZKP/08

⁴⁸ Narodne novine broj 126/2019

⁴⁹ Članak 3. stavak 2. ZKP/08, predstavlja ispunjenje obveze Republike Hrvatske u postupku transponiranja Direktive 2016/343/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o jačanju određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku /SI L 65, 11.3.2016)

kako smo već konstatali, odlučne činjenice, pa i one koje se utvrđuju u postupku odmjerenja kazne, podliježu jedinstvenoj metodologiji u postupku utvrđivanja. Nema posebnih pravila, niti procesnih formi koje bi bile propisane posebno za postupak činjenica na kojima sud temelji svoju odluku o kazni u odnosu na iste koji se tiču krivnje. No, kada je u pitanju krivnja počinitelja kaznenog djela sasvim je logično da će teret dokaza biti na tužitelju, jer je okrivljenik u poziciji presumptivno nedužne osobe, koja kao takva, nema pravnu obvezu dokazne inicijative (stvarni teret u tom smislu bit će u nekim situacijama kada kao i takva, pretpostavljeno nedužna osoba, trpi ograničenja u svojim temeljnim pravima, kao što je to slučaj sa slobodom kod pritvaranja ili istražnog zatvaranja, pa će okrivljenik predlagati dokaze kojima bi se imale utvrditi činjenice koje će voditi njegovom oslobađanju iz pritvora ili istražnog zatvora). No, u raspravnoj fazi postupka, kako se bliži kraj dokaznog postupka, realno je za očekivati da će optuženik sve više osvještavati svoj položaj glede konačnog ishoda slučaja. Ako će mu izvedeni dokazi svojim sadržajem ukazivati na osuđujućii ishod postupka, predvidiva je procesnu aktivnost optuženika glede predlaganja dokaza kojima će se utvrditi olakotne okolnosti, posljedično, ishoditi adekvatno blažu kaznu. Štoviše, nerijetka je praksa da optuženici predlažu dokaze o olakotnim okolnostima i nakon dovršetka dokaznog postupka, u završnim govorima, usprkos činjenici da sukladno odredbi članka 440. stavak 1. ZKP/08 nisu prethodno predložili sudu dopunu kaznenog postupka, pa je isti formalno – pravno dovršen, što predsjednik vijeća i objavljuje, te zapisnički konstatira (članak 440. stavak 2. ZKP/08). Dakle, teret dokaza glede okolnosti relevantnih za izbor vrste i mjere kazne pravno doista ne leži na optuženiku, no, kada se naslućuje osuđujuća presuda suda, taj teret stvarno mu pripada, ako želi ishoditi povoljniji ishod postupka. Stoga se uvriježila praksa po kojoj optuženik dokaze u potkrjepu postojanja olakotnih okolnosti predlaže izvesti i ocijeniti „podredno“, tek pod pretpostavkom da sud prethodno nađe da je optuženik kriv za konkretno kazneno djelo.

26. Konačno, u postupak dokazivanja okolnosti odlučnih za odmjerenje kazne uključen je i sud već po svojoj zadaći osigurati provođenje pravičnog, poštenog suđenja, kako u odnosu na pitanje krivnje, tako i po pitanju odmjerenja kazne. Stoga smatramo kako je pogrešan pravni pristup državnog odvjetnika kada u žalbi tvrdi kako „... nije bilo mjesta pribavljanju izvješća nadležnog Centra socijalne skrbi glede utvrđenja osobnih i obiteljskih prilika optuženika.“⁵⁰ Naime, iako je to izvješće obvezno kod donošenja odluke o primjeni općeg ili maloljetničkog prava na počinitelja kaznenog djela koji je mlađi punoljetnik (članak 105. stavak 1. Zakona o sudovima za mladež), sud nije ograničen glede pribavljanja tog izvješća u svrhu dokazivanja okolnosti relevantnih kod odmjerenja kazne i počinitelju koji je izvan dosega odredbi tog zakona. Upravo sadržaj tog izvješća kroz prikaz osobnih i obiteljskih prilika optuženika podupire zaključak prvostupanjskog suda o primjeni odredbi o ublažavanju kazne.

27. ODLUKA O KAZNI U ŽALBENOM POSTUPKU

Kazna izrečena nepravomoćnom prvostupanjskom presudom podložna je preispitivanju u žalbenom postupku povodom izjavljene žalbe jedne ili objiju stranaka kaznenog postupka. S tim u svezi zakonitost i pravilnost odmerene kazne može se

---

⁵⁰ VKSRH, I Kž-392/2021

žalbom pobijati iz svih žalbenih osnova propisanih odredbom članka 467. ZKP. Tako su stranke u mogućnosti žalbom pobijati presudu zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka (ako nije valjano obrazložena odluka o kazni), zbog odluke o samoj kazni (kada je sud izrekao kaznu unutar zakonskog okvira, ali je pritom pogrešno valorizirao olakotne i/ili otegotne okolnosti), zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja (kada je neku činjenicu relevantnu za izbor vrste i mjere kazne propustio utvrditi ili ju je pogrešno utvrdio), te zbog povrede kaznenog zakona (kada je sud pogrešno primijenio neku odredbu kaznenog zakona glede izrečene kazne). Već ovako široko postavljena lepeza mogućnosti preispitivanja izrečene kazne u žalbenom postupku upućuje na zaključak o važnosti ovog segmenta aktivnosti suda. Ta važnost je tim veća kada se uzmu u obzir inkvizitorne nadležnosti žalbenog suda koje se odnose na ispitivanje prvostupanjske presude u žalbenom stadiju po službenoj dužnosti, bez obzira na eventualnu aktivnost stranaka po tom pitanju (članak 467. stavak 1. točka 1. i 2. ZKP/08). Štoviše, zakonodavac je „uvezao“ žalbene osnove pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, te povrede kaznenog zakona sa žalbenom osnovom odluke o kazni, pa je žalbeni sud dužan presudu ispitati i zbog odluke o kazni čak kada se u žalbi ta žalbena osnova ne navodi i ne obrazlaže (članak 478. ZKP/08). Treba također spomenuti i blagodat spojenosti žalbi većeg broja optuženika (beneficium cohaesionis) koja je normirana odredbom članka 479. ZKP/08 po kojoj je drugostupanjski sud u povodu bilo čije žalbe utvrdio da su razlozi zbog kojih je donio odluku u korist optuženika, dakle, i po pitanju kazne, od koristi i za bilo kojeg od suoptuženika koji nije podnio žalbu uopće, ili ne u tom smislu, obvezan postupiti kao da takva žalba postoji. Zaključno u ovom pregledu najbitnijih aspekata žalbenog postupka zbog odluke o kazni treba spomenuti i činjenicu da je u žalbi pod uvjetima iz odredbe članka 466. stavak 4. ZKP/08 dopušteno isticati nove činjenice ili okolnosti relevantne za izbor vrste i mjere kazne (beneficium novorum), ta blagodat glede činjenica odlučnih za izbor vrste i mjere kazne pripada čak i optuženiku koji se izjasnio krivim po optužbi, pa ne bi mogao podnijeti žalbu zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja (članak 464. stavak 7. ZKP/08).

27.1. Žalbena osnova bitne povrede odredaba kaznenog postupka (članak 468. ZKP/08)

Kada je u pitanju odmjeravanje kazne u kontekstu žalbene osnove bitne povrede odredaba kaznenog postupka, onda se prvenstveno treba referirati na povredu iz odredbe članka 468. stavak 1. točka 11. ZKP/08. To slijedi iz starijeg, ali nikad aktualnijeg pravnog shvaćanja Vrhovnog suda republike Hrvatske:

„U razlozima presude mora se određeno navesti kojim dokazima su utvrđene činjenice o kojima ovisi odluka o kazni, te razloge zbog kojih sud uzima da one zaista postoje.“⁵¹ Izostanak ovako koncipiranog pristupa rezultira bitnom povredom odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavak 1. točka 11. ZKP/08, jer se uslijed takvih manjkavosti presuda ne može ispitati. Tako je VSRH u svojoj odluci naveo da je sud optuženicima „...izrekao kazne zatvora u trajanju od po dvanaest godina. Iako se radi o vrlo visokim kaznama sud prvog stupnja je u pogledu izrečenih kazni naveo u obrazloženju pobijane presude samo jednu rečenicu: stoga je sud izrekao navedenu kaznu za koju smatra da će se istom postići svrha kažnjavanja.“⁵²

⁵¹ VSRH, pravno shvaćanje proširene sjednice Kaznenog odjela od 17. lipnja 1985.

⁵² VSRH, I Kž-135/93 od 18. ožujka 1993.

Naravno da je utvrdio kako pobijana presuda ne sadrži razloge o odlučnim činjenicama, slijedom čega je ostvarena bitna povreda odredaba kaznenog postupka. U aktualnim prilikama teško je zamisliva izložena situacija i prisutniji su drugi modaliteti ostvarenja ove povrede odredaba kaznenog postupka, primjerice kada su razlozi o odlučnim činjenicama glede kazne nejasni ili znatno proturječni.⁵³ Međutim, važnost ovog aspekta zakonitosti sudskih odluka slijedi već iz činjenice da na ovu povredu odredaba kaznenog postupka viši sud pazi po službenoj dužnosti, dakle, neovisno o eventualnoj procesnoj inicijativi stranaka u tom smislu.

27.2. Žalbena osnova pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja (članak 470. ZKP/08)

Utvrđenje činjenica kaznenog djela nadležnost je raspravnog suda i isti u okviru te svoje nadležnosti može pogrešno ili nepotpuno utvrditi neku činjenicu, okolnost koja je važna sa aspekta odmjeravanja kazne. U takvoj normativnoj konstelaciji zadaća je drugostupanjskog, žalbenog suda kontrolirati je li prvostupanjski sud pravilno i potpuno utvrdio činjenično stanje koje je uzeo za podlogu svoje odluke o kazni. Na tom tragu sudovi su donosili i odluke⁵⁴, no, aktualna sudska praksa je dosta benevolentna prema propustima u činjeničnim utvrđenjima koja se odnose na odmjeravanje kazne i drugostupanjski sudovi nerijetko obrazloženjem svojih odluka saniraju navedene propuste prvostupanjskih sudova vlastitom aktivnošću. Drugim riječima, kada je u pitanju utvrđenje činjeničnog supstrata na kojem se zasniva odluka o krivnji žalbeni sudovi dosljedno primjenjuju zakonske standarde glede utvrđenja činjeničnog stanja i u slučaju utvrđenja propusta po tom pitanju ukidaju prvostupanjske presude, no, primjenjuju znatno blaži pristup kada ispituju činjenično stanje na kojem se temelji izrečena kazna. Drugostupanjski sud odluke donosi u sjednici vijeća o kojoj će izvijestiti samo stranke koje su to zahtijevale (članak 475. stavak 1. i 2. ZKP/08). Kako niti o sjednici vijeća izvještene stranke nemaju obvezu pristupiti i sudjelovati u radu sjednice vijeća, drugostupanjski sudovi nerijetko utvrđuju činjenično stanje u nejavnim i nekonfrontiranim uvjetima, što može dovesti u pitanje pravičnost postupka u cijelosti, posebno ako će se drugostupanjskom odlukom usvojiti žalba tužitelja i optuženiku izreći veća mjera kazne. Tako je u svojoj odluci broj U-III-2871/2013 od 12. rujna 2013.⁵⁵ Ustavni sud Republike Hrvatske razmatrao situaciju u kojoj je županijski sud, nakon što u prvostupanjskoj presudi općinskog suda nisu utvrđene otegotne okolnosti, preinačio presudu u odluci o kazni na način da je umjesto uvjetne osude optuženiku izrekao bezuvjetnu kaznu zatvora, temeljeći svoju odluku na otegotnoj okolnosti „velike imovinske štete“ prouzročene kaznenim djelom teške prijevare. Pritom Ustavni sud ne smatra problematičnim „...što je sud višeg stupnja uzeo u obzir neku utvrđenu otegotnu okolnost koju prvostupanjski sud nije uzeo u obzir, iako je trebao“, no, optuženikovo pravo na pravični postupak je u konkretnom slučaju povrijeđeno jer viši sud „...nije valjano i u skladu sa zahtjevima okolnosti konkretnog slučaja obrazložio svoju odluku“.

27.3. Žalbena osnova zbog odluke o kazni (članak 471. ZKP/08)

⁵³ Tako u odluci VSRH broj I Kž-459/01 od 19. rujna 2001.

⁵⁴ VSRH, III Kr-98/91 od 18. travnja 1991. prema Zlata Đurđević, op. cit, str.767.

⁵⁵ „Narodne novine“ broj: 17/2013 od 18. rujna 2013.

Ova žalbena osnova je „kolijevka“ odmjeravanja kazne, jer preispituje pravilnost ocjene olakotnih i otegotnih činjenica relevantnih za vrstu i mjeru kazne. Dakle, prvostupanjskom presudom su utvrđene odlučne činjenice glede kazne, no, iste nisu valjano valorizirane kao takve, pa to u konačnici ima za posljedicu grešku u izrečenoj vrsti i/ili mjeri kazne. Ilustraciju nalazimo u navodima odluke Vrhovnog suda republike Hrvatske po kojima „...kada je sud pogrešno uzeo jednu činjenicu kao otegotnu, kao što je to u konkretnom slučaju, onda takva njegova pogrešna ocjena o toj činjenici predstavlja nepravilnu odluku o kaznenoj sankciji, pa je pravilno smatrati da i u tom dijelu optuženik pobija presudu zbog odluke o kazni...“⁵⁶ Ovu žalbenu osnovu ilustrira i slijedeća odluka istog suda po kojoj „Opravdano optuženik u svojoj žalbi ističe da, iako je sud pravilno utvrdio okolnosti koje su značajne za odmjeravanje kazne, nije ih detaljno cijenio i analizirao. Prije svega, znatno je podcijenio okolnost da je optuženik u vrijeme počinjenja kaznenog djela bio osoba stara svega 20 godina i da kao takav spada u posebnu kategoriju osoba kojima valja posvetiti posebnu pozornost pri izricanju kazne i te okolnosti koje se tiču ličnosti počinitelja sud je podcijenio. Također i prijašnji život optuženog, koji je prema podacima do sada neosuđivan, daje povoljnu prognozu za njegovo sutrašnje ponašanje. Držanje optuženog, koji priznaje djelo i osjeća se krivim, također je činjenica relevantna za ocjenu počiniteljeve opasnosti.“⁵⁷ Žalbena osnova zbog odluke o kazni, za razliku od pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja ili bitne povrede odredaba kaznenog postupka je „zahvalnija“ sa aspekta učinkovitijeg odlučivanja, jer omogućava drugostupanjskom sudu preinačiti prvostupanjsku presudu, jer su odlučne činjenice u prvostupanjskoj presudi pravilno utvrđene, te se s obzirom na utvrđeno činjenično stanje po pravilnoj primjeni zakona ima donijeti drugačija presuda glede izrečene kazne (članak 486. stavak 1. ZKP/08).

28. SIGURNOSNE/ZAŠTITNE MJERE

Kazna korespondira sa krivnjom počinitelja, a sigurnosna/zaštitna mjera sa počiniteljevom opasnošću recidiva, ponovnog činenje kaznenog/prekršajnog djela.

Članak 65. KZ/11

Sigurnosne mjere jesu: obvezno psihijatrijsko liječenje, obvezno liječenje od ovisnosti, obvezan psihosocijalni tretman, zabrana obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti, zabrana upravljanja motornim vozilom, zabrana približavanja, uznemiravanja i uhođenja, udaljenje iz zajedničkog kućanstva, zabrana pristupa internetu i zaštitni nadzor po punom izvršenju kazne zatvora.

Članak 13. ZZNO/17

Sud može počinitelju nasilja u obitelji, osim zaštitnih mjera propisanih Prekršajnim zakonom, izreći sljedeće zaštitne mjere:

- 1. obveznog psihosocijalnog tretmana*
- 2. zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u obitelji*

⁵⁶ VSRH, I Kž-48/03 od 10. travnja 2003.

⁵⁷ VSRH, I Kž-827/99 od 9. veljače 2000.

3. udaljenja iz zajedničkog kućanstva

4. obveznog liječenja od ovisnosti.

28.1. Donošenjem KZ/11 uvedeno je pet novih sigurnosnih mjera: obvezan psihosocijalni tretman (članak 70.), zabrana približavanja (članak 73.), udaljenje iz zajedničkog kućanstva (članak 74.), zabrana pristupa Internetu (članak 75.) i zaštitni nadzor po punom izvršenju kazne zatvora (članak 76.). Prve tri mjere su se već nalazile u Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji (Narodne novine, br. 137/2009, 14/2010 i 60/2010) pa je time ispravljena nelogičnost da se ove mjere mogu izreći kod manje opasnih ponašanja (prekršaja), a ne mogu kod više opasnih ponašanja (kaznenih djela).

28.2. Zaštitne mjere se mogu izricati samostalno i bez izricanja druge prekršajnoppravne sankcije kao i akcesorno uz prekršajnoppravnu sankciju na zahtjev ovlaštenog tužitelja ili žrtve ili ex offo, a sada se i nadležnom centru za socijalnu skrb daje ovlast da predlaže zaštitne mjere. Dakle, imajući u vidu uz postizanje svrhe kažnjavanja počinitelja, kao i zaštitu žrtve i njenih prava, sudu je dana mogućnost da, ovisno o okolnostima svakog pojedinog slučaja, uzimajući u obzir sve relevantne činjenice, maksimalno individualizira prekršajnoppravnu sankciju.

29. SVRHA SIGURNOSNIH/ZAŠTITINIH MJERA

Čl. 66. KZ/11

Svrha je sigurnosnih mjera otklanjanje okolnosti koje omogućavaju ili poticajno djeluju na počinjenje kaznenog djela.

Članak 12. ZZNO/17

(1) Svrha zaštitnih mjera je spriječiti nasilje u obitelji, osigurati zaštitu zdravlja i sigurnosti žrtve nasilja u obitelji te otkloniti okolnosti koje pogoduju ili poticajno djeluju na počinjenje novog prekršaja, a izriču se radi otklanjanja ugroženosti žrtve nasilja u obitelji.

29.1. Vidimo da je svrha sigurnosnih mjera/zaštitnih mjera isključivo specijalno preventivna i sastoji se od utjecaja na počinitelja da ubuduće ne počini kazneno djelo/prekršaj. Svrha sigurnosnih mjera je otklanjanje specifične opasnosti. Naime, hrvatsko kazneno pravo se temelji na dualističkom sustavu kaznenopravnih sankcija. To znači da se sve sankcije u osnovi dijele na kazne, koje se temelje na krivnji počinitelja i sigurnosne mjere koje se temelje ne opasnosti počinitelja. Dakle, u sadržaju sigurnosnih mjera, kao i zaštitnih mjera koje su vezane uz prekršaje nije moralna osuda i istima nije temelj krivnja, s obzirom da je krivnja subjektivni odnos počinitelja prema djelu. Stoga dok se kazne odmjeravaju u skladu sa stupnjem krivnje, ta pravila ne vrijede za izricanje sigurnosnih (zaštitnih) mjera, a da je tome tako proizlazi iz činjenice da se neka sigurnosne mjere mogu izreći i neubrojivoj kao „nekrivoj“ osobi. Možemo reći da su sigurnosne mjere kao i zaštitne mjere preventivnog karaktera i počivaju na opasnosti počinitelja, utvrđuje se opasnost od budućeg kažnjivog ponašanja, a mjerodavna je opasnost u vrijeme izricanja presude

ne samo u vrijeme počinjenja kaznenog djela, za razliku od krivnje koja se procjenjuje tempore criminis. Prilikom određivanja sigurnosnih /zaštitnih mjera sud se dužan rukovoditi specijalno preventivnom svrhom istih i u presudi obrazložiti postojanje opasnosti na kojoj temelji izricanje određene mjere te zašto se baš tom mjerom i u takvom trajanju može ostvariti specijalno preventivan učinak.

30. OSNOVNA PRAVILA IZRICANJA I TRAJANJA SIGURNOSNIH MJERA

- sigurnosne mjere se "izriču" umjesto "primjenjuju" kako je predviđao KZ/97,
- neubrojivom počinitelj se ne može izreći sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja, dok se ubrojivom počinitelju mogu izreći sve mjere uz kaznu, uvjetnu osudu i rad za opće dobro,
- samostalno, bez kazne, mogu mu se izreći sve mjere osim tretmanskih (obvezno psihijatrijsko liječenje, obvezno liječenje od ovisnosti, obvezni psihosocijalni tretman). Prema ZZNO/17, sve zaštitne mjere se mogu izricati samostalno i bez izricanja druge prekršajno-pravne sankcije,
- većina mjera ima ograničeno trajanja⁵⁸,
- jednom počinitelju može biti izrečeno više mjera, ako za to postoje uvjeti (više vrsta opasnosti). ZZNO/17 propisuje mogućnost preispitivanja izrečenih zaštitnih mjera. Dakle, zaštitne se mjere izriču u određenom trajanju, a na zahtjev ovlaštenog tužitelja ili na prijedlog žrtve i prije isteka vremena na koji su određene sud može preispitati postoji li i dalje potreba za njihovom primjenom te ih ostaviti na snazi, ukinuti ili zamijeniti nekom drugom mjerom.
- prilikom procjene "opasnost od budućeg kažnjivog ponašanja", mjerodavna je opasnost u vrijeme izricanja presude, ne samo u vrijeme počinjenja kaznenog djela. Pri ocjeni opasnosti u prvom planu nije počinjeno kazneno djelo, već djelo koje se može očekivati. Stoga se sigurnosna mjera ne može opravdati samo težinom počinjenog djela, već je to samo povod za ocjenu opasnosti počinitelja, na temelju kojega se kao i drugih okolnosti, u vrijeme izricanja presude, može prognozirati hoće li će počinitelj i ubuduće činiti takva ili druga teža kaznena djela.
- opasnost od počinjenja novog djela odnosi se na:
  - "teže" djelo, kod obveznog psihijatrijskog liječenja i kod liječenja od ovisnosti, pri tome "teže" ne znači da mora biti teže od počinjenog, već općenito teže djelo, kriterij za procjenu je prvenstveno predviđena kazna ali i moguće posljedice tog djela:
  - "isto ili slično djelo", kod obveznog psihosocijalnog tretmana, znači da ima slične sastavnice, primjerice element nasilja,
- sigurnosne mjere teku od izvršnosti presude (čl. 67. a KZ/11)

---

⁵⁸ Smo dvije mjere mogu biti izrečene doživotno i to zabrana obavljanja dužnosti ili djelatnosti (čl. 71. st.3.) i zabrana upravljanja motornim vozilom (čl. 72. st. 5) KZ/11.

- sigurnosna mjera mora biti u razmjeru sa težinom počinjenog kaznenog djela i kaznenih djela koja se mogu očekivati, kao i stupnjem počiniteljeve opasnosti (Članak 67. KZ/11 – načelo razmjernosti)

30.1. OBVEZNI PSIHOSOCIJALNI TRETMAN

Članak 15. ZZNO/17

(1) Zaštitna mjera obveznoga psihosocijalnog tretmana može se izreći počinitelju nasilja u obitelji radi otklanjanja njegova nasilničkog ponašanja ili ako postoji opasnost da bi mogao ponoviti nasilje u obitelji.

30.1.1. Svrha provođenja zaštitne mjere psihosocijalnog tretmana je sprječavanje daljnjeg nasilničkog ponašanja postizanjem pozitivnih promjena u ponašanju počinitelja nasilja u obitelji. Cilj provođenja zaštitne mjere je potaknuti počinitelja nasilja u obitelji da postane svjestan svog nasilnog ponašanja, prepozna svoju odgovornost te usvoji obrasce nenasilnog ponašanja. Svrha i cilj sami govore o iznimnoj važnosti izricanja i kvalitetne provedbe ove zaštitne mjere, kao i o važnosti uspostave funkcionalnog sustava provedbe psihosocijalnog tretmana. Zaštitna mjera obveznoga psihosocijalnog tretmana može se odrediti u trajanju od najmanje šest mjeseci

Članak 70. st.1. KZ/11

Sigurnosnu mjeru obveznog psihosocijalnog tretmana sud će izreći počinitelju koji je počinio kazneno djelo s obilježjem nasilja ako postoji opasnost da će počiniti isto ili slično djelo.

30.1.2 Samo kažnjavanje počinitelja kaznenog djela bez istovremenog tretmana na uklanjanju uzroka koji su doveli do počinjenja djela pa ne može dati adekvatne rezultate i prevenirati buduća počinjenja kaznenih djela. Iskustva stečena tijekom posljednjih desetak godina u Europskoj uniji i Sjevernoj Americi pokazuju da je za učinkovito prekidanje nasilja uz zaštitu žrtava i kažnjavanje počinitelja, neophodno osigurati i tretman počinitelja nasilja kako bi se obrazac njihova nasilnog ponašanja prekinuo.

30.1.3. Pretpostavke za izricanje mjere su:

-optuženik je počinio djelo s obilježjem nasilja

-opasnost da će počiniti jednako ili slično djelo (stupanj opasnosti može biti manji nego kod mjera liječenja)

30.1.4. Izricanje mjere je fakultativno što jasno proizlazi iz izričaja "sud može izreći", za razliku od mjera obveznog liječenja od ovisnosti i obveznog psihijatriskog liječenja kod kojih je sud obvezan izreći mjere kada su za to ispunjenje zakonske pretpostavke. Za izricanje ove mjere, opet za razliku od prethodno spomenutih nije nužno provođenje odgovarajućeg vještačenja.

30.1.5. Mjera se izvršava se u ustanovi za izvršenje kazne zatvora ili u zdravstvenoj ustanovi ili u pravnoj osobi ili kod fizičke osobe specijalizirane za otklanjanje nasilničkog ponašanja pod uvjetima određenim posebnim propisom. Može trajati do

prestanka izvršenja kazne zatvora ili rada za opće dobro, isteka roka provjeravanja primjenom uvjetne osude, odnosno do isteka vremena kazne zatvora koja odgovara izrečenoj novčanoj kazni, a najdulje dvije godine. Sud će o presudi kojom je mjera iz stavka 1. ovoga članka izrečena uz novčanu kaznu, rad za opće dobro ili uvjetnu osudu obavijestiti nadležno tijelo za probaciju radi daljnjeg postupanja propisanog posebnim zakonom i na temelju tog zakona donesenim podzakonskim propisima. Pravilnik o provođenju zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana ("Narodne novine" br. 116/18.) propisuje provođenje zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana prema počinitelju nasilja u obitelji.

31. KOMPARATIVNI UZORAK

Kako bismo bili čim uspješniji u vlastitom radu uvijek je metodološki korisno vidjeti kako se isti pravni institute primjenjuju u drugim pravnim sustavima. Za potrebe ove radionice nećemo prikazati neko od rješenja pravnih sustava kontinentalne Europe, jer su isti u većini vrlo slični našem pravnom uređenju, već ćemo u osnovnim crtama prikazati neke materijalno-pravna i procesno-pravna rješenja iz anglo-saksonske pravne tradicije, konkretno sa sudova Ujedinjenog kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske (određenije: Engleske i Wales-a).

31.1. Specifičnost izricanja kazne u engleskom kaznenom pravu je porota pred Krunskim sudom za tzv. optuživa kaznena djela, koja je nadležna izreći pravorijek o krivnji (verdict), a sudac, u slučaju da je optuženik proglašen krivim, izriče vrstu i mjeru kazne (sentence). Naime, sudac je ovlašten odmah nakon pravorijeka porote izreći kaznu, ali može na vlastitu inicijativu ili po prijedlogu obrane u tu svrhu odrediti posebnu raspravu, ostavljajući dovoljno vremena za prikupljanje dokaza koji će biti relevantni sa aspekta odmjeravanja kazne. Interesantno je kako tužitelj na toj raspravi nema funkciju progona, već nastupa kao pomoćnik suda u utvrđivanju olakotnih i otegotnih okolnosti. Procesna pravila prilikom izvođenja dokaza su manje stroga u odnosu na ista glede krivnje optuženika, a kao jedan od krucijalnih dokaza je „izvješće službe zaštitnog nadzora sastavljeno bilo na temelju podataka o ponašanju optuženika koji se već nalazi pod zaštitnim nadzorom po nekoj ranijoj sudskoj odluci, bilo na temelju podataka pribavljenih interviewima i socijalnim anketama.“⁵⁹ Sud pritom nije ograničen samo na taj dokaz, već pribavlja i druge dokaze, primjerice, psihijatrijska vještačenja, svjedočenje policijskog službenika i sl. Nakon izvođenja dokaza branitelj optuženika obraća se sudu govorom u kojem će analizirati izvedene dokaze i temeljem toga pledirati da sud izreče čim blažu kaznu. Nalazimo shodnim ukazati na ovaj komparativni uzorak prilikom odmjeravanja kazne, jer isti kao takav ilustrira važnost ovog pitanja u praksi engleskih sudova, osobito kod težih kaznenih djela.

31.2. Definiirajući obiteljsko nasilje kao opći pojam (domestic abuse) u Zakonu o obiteljskom nasilju iz 2001. kao ponašanje u rasponu od nasilničkog i/ili kontrolnog do prisile, Zakon primjerice navodi pojavne oblike takvog ponašanja (fizičko ili

---

⁵⁹ Davor Krapac, Engleski kazneni postupak, Pravni fakultet u Zagrebu, 1995., str. 150

seksualno nasilje; nasilničko ili prijeteće ponašanje: uspostava kontrole nad drugom osobom ili prisila prema istoj; ekonomsko nasilje, psihičko, emocionalno ili drugačije nasilje).

Dajući smjernice glede odmjeravanja kazne, Zakon, slično KZ/11., upućuje suce na one okolnosti koje su posebno važne kod djela obiteljskog nasilja. Tako se kao otežavajuće okolnosti (aggravating circumstances) trebaju razmotriti:

- zlouporaba povjerenja ili zlouporaba moći
- ranjivost žrtve (sve žrtve obiteljskog nasilja su potencijalno ranjive zbog prirode samog nasilja, ali neke su više ranjive i nije svaka ranjivost žrtve odmah vidljiva)
- koraci koji su poduzeti kako bi se žrtvu spriječilo da prijavi djelo
- koraci koji su poduzeti kako bi se spriječila pomoć žrtvi
- prisiljavanje žrtve da napusti dom ili koraci koji se moraju poduzeti kako bi se počinitelja udaljilo iz doma da bi se omogućila sigurnost žrtve
- posljedice obiteljskog nasilja na djecu koja su izravno ili neizravno žrtve djela nasilja
- korištenje kontakta sa djecom za poticanje nasilja
- dokazana povijest nasilja ili prijetnji počinitelja obiteljskog nasilja
- ranije nepoštivanje sudskih naloga (kao što su nalog glede zaštite od obiteljskog nasilja, nalog zabrane zlostavljanja, zabrana približavanja i dr.)⁶⁰.

Kao olakšavajuće okolnosti (mitigating circumstances) trebaju se razmotriti:

- dobar karakter počinitelja (koji je olakšavajuća okolnost i kod druge vrste djela). Pritom se ukazuje i na mogućnost da počinitelj može imati "a public and a private face" tj. da se u javnosti može prikazivati drugačijim u odnosu na privatni život.
- dokaz o istinskom priznanju počiniteljeve potrebe za promjenom ponašanja i dokaz o dobivanju pomoći ili tretmana radi postizanja te promjene

Interesantno je kako se kao temeljni kriterij odmjeravanja kazne ima uzeti težina djela, a ne želja koju je žrtva iskazala glede kažnjavanja i to radi toga što:

- sud osuđuje u ime šire javnosti (ne samo zbog žrtve)
- žrtva nije odgovorna za odmjeravanje kazne
- postoji rizik da molba žrtve za milost prema počinitelju bude potaknuta prijetnjama počinitelja ili strahom od istog
- rizik takvih prijetnji će se povećavati ako se općenito povjeruje da ozbiljnost osude može biti rezultat želja žrtve.

Štoviše, sudovi su ovlašteni naložiti mjeru zabrane približavanja žrtvi nesamo kad je optuženik osuđen za djelo obiteljskog nasilja, već i kada je oslobođen od takve

---

⁶⁰ www.sentencingcouncil.org.uk/overarching-guides/magistrates-courts/item/domestic-abuse; posjećeno 8. svibnja 2023.

optužbe, ako sud ocijeni da je to nužno radi zaštite određene osobe, koju odluku mora posebno obrazložiti.

32. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Analizom aktualne sudske prakse na izloženi način dolazimo do slijedećih osnovnih zaključaka:

a.) postoji neravnoteža u obrazloženjima odluke o krivnji i odluke o kazni kao sustavni problem

Naime, odluku o krivnji sudovi obrazlažu kao esencijalni i centralni dio svojih odluka, a odluku o kazni tek kao njezinu pertinenciju. Takav pogrešan pristup ima za svoju ilustraciju skicioznost, šturost, nerijetko i potpuni izostanak obrazloženja odluke o kazni. To ima i svoju „vizualnu količinsku refleksiju“ koja je osobito vidljiva u uvjetima važećih odredbi Sudskog poslovnika,⁶¹ po kojima se pojedini tematski dijelovi obrazloženja sudske odluke moraju odgovarajuće numerirati.⁶² Problem je sustavne prirode, jer je u pitanju općeprisutna praksa, prvenstveno nižih sudova.

b.) limitiranost u utvrđivanju za kaznu odlučnih činjenica i stereotipija u obrazlaganju istih

Iako je zakonodavac u članku 47. stavak 1. KZ/11 obvezao sud da uzme u obzir „sve“ okolnosti relevantne za izbor vrste i mjere kazne, sudovi se u pravilu fokusiraju na primjerice u zakonu navedene okolnosti i to u pravilu tek neke od njih (ponekad tek jednu), što ne korespondira niti sa ozbiljnošću zadaće suda u tom pravcu, niti sa fenomenologijom slučajeva pred sudom, koji obiluju okolnostima koje mogu biti odlučne za odmjeravanje kazne. Naravno, takav pristup proizvodi posljedice u fazi izvršenja neadekvatno odmjerene kazne. Usprkos takvom „činjeničnom deficitu“ glede prikupljanja okolnosti relevantnih za izbor vrste i mjere kazne, sudovi u pravilu ne koriste mogućnost iz odredbe članka 15. Zakona o probaciji.

c.) nedovoljna valorizacija položaja žrtve i posljedica koje ista trpi u djelima obiteljskog nasilja te odmjeravanje kazne i izricanje sigurnosne/ zaštitne mjere uvažavanjem tog i takvog položaja i nastalih posljedica

d.) način postupanja drugostupanjskih sudova u žalbenim postupcima povodom odluke o kazni

Vjerojatno pod pritiskom zahtjeva za čim učinkovitijim radom drugostupanjski sudovi nerijetko svjesno ekstenzivno primjenjuju svoje nadležnosti glede činjeničnog stanja na način da utvrđuju isto u pitanjima izbora vrste i mjere kazne i time saniraju propuste prvostupanjskih sudova po tom pitanju.

Što činiti kako bi se stanje stvari kvalitativno promijenilo na bolje?

---

⁶¹ „Narodne novine“ broj: 13/2014 do 23/2022

⁶² Kao primjer protivan ovome možemo navesti obrazloženje kazne iz postupka priznanja i preuzimanja izvršenja presude njemačkog suda (predmet kvalificiranog ubojstva sa izrečenom kaznom doživotnog zatvora) u kojem je Zemaljski sud Rottweil odluku o kazni obrazložio na 14 od 52 stranica teksta svoje presude (Zemaljski sud Rottweil, presuda poslovni broj I Ks 10 Js 10802/17, pravomoćna 4. rujna 2018.)

a.)polazeći od neprijeporne konstatacije da je odmjeravanje kazne (najmanje) jednako bitno kao i pitanje krivnje, sudovi bi toj činjenici trebali odgovarajuće prilagoditi svoje odluke na način da valjano, sukladno zakonskim kriterijima, odmjeravaju, a potom i obrazlože izrečenu kaznu. Ispunjenje te zadaće iziskuje, između ostalog, i vrijeme. Taj parametar sudačkog rada nužno vodi do pitanja opterećenja sudaca brojem predmeta, odnosno, ispunjenja sudačke norme donošenjem odluka u propisanom broju predmeta u određenom vremenskom periodu. U tom smislu stranke, pa i opća javnost, redovito inzistiraju na donošenju sudskog pravorijeka u razumnom roku. S punim pravom. U pitanju je jedna od esencijalnih sastavnica prava na pošteno suđenje, kao temeljnog načela suvremenog kaznenog postupka. Međutim, što je sa „razumnim brojem predmeta“ kojeg sudac ima u radu, kao drugom stranom iste te medalje? Nažalost, o pravu suca da u radu ima onaj broj predmeta koji je propisan Okvirnim mjerilima se ne govori. Zašto? Zato jer to vodi pitanju odgovornosti drugih grana vlasti glede toga stanja, prije svih zakonodavne i izvršne. Time se suci stalno drže u zoni javne stigmatizacije i stegovne odgovornosti, sa daljnjom posljedicom nemogućnosti adekvatno kvalitetnog rada, pa i u aspektu odmjeravanja kazne.

b.)bitno drugačiji pristup sudova pitanju odmjeravanja kazne, jer kazna nije rezultat jednostavne matematičke operacije zbrajanja olakotnih i otegotnih okolnosti sa posljedicom izricanje proporcionalno veće ili manje mjere kazne. Odmjeravanje kazne podrazumijeva utvrđenje svih relevantnih okolnosti, kako po njihovoj kvantiteti, tako i po kvaliteti. Tek potom, nakon takvog utvrđenja i sud će ocijeniti sadržaj svake pojedinačne okolnosti, te iste sagledati u njihovoj ukupnosti i međusobnoj povezanosti. Nakon tako provedenog postupka izbora vrste i mjere kazne sud će stvoriti odgovarajući i valjani temelj glede penološkog tretmana optuženika, sve u cilju povratka istog u društvene tokove kao osobe koja će se ponašati sukladno općeprihvaćenim društvenim normama.

c.)kod djela obiteljskog nasilja koja su po svojoj prirodi specifična treba posvetiti veću pažnju utvrđenju onih okolnosti koje su imanentne obitelji (interpersonalni odnosi, posljedice djela i sl), jer upravo o takvim okolnostima ovisi i kvaliteta izrečene sankcije, te sigurnosne/zaštitne mjere.

d.) normativno redefiniranje nadležnosti drugostupanjskih sudova u žalbenom postupku uvođenjem limitirane mogućnosti utvrđenja činjenica koje se odnose na kaznu i mogućnost konfrontiranja stranaka na sjednici žalbenog vijeća, s tim u svezi.

I na kraju, ambicija ovog rada nije davanje konačnih odgovora na situacije koje su specifične za svaki pojedini slučaj i za ambivalenciju okolnosti relevantnih za odmjeravanje kazne. Pregled recentne sudske prakse sa našim promišljanjima o istoj mogu biti tek vodič i putokaz u rješavanju ovog iznimno važnog pitanja u radu sudova u kaznenim predmetima.

VJEŽBE – PLAN RADA

Podloga vježbi su 4 konkretna sudska predmeta sa kaznenim djelima nasilja u obitelji (3 su pravomoćno okončana pred Vrhovnim sudom Republike Hrvatske, jedan pred županijskim sudom u Zagrebu).

Plan rada:

1. polaznici radionice se dijele u 3 grupe:

- prva grupa predstavlja tužitelja (državnog odvjetnika)
- druga grupa predstavlja okrivljenika
- treća grupa predstavlja sud

2. voditelj radionice predstavlja činjenični opis kaznenog djela nasilja u obitelji i podatke o optuženiku, te poziva „grupu tužitelj“ da istakne okolnosti koje nalazi relevantnima glede odmjeravanja kazne i izricanja sigurnosne mjere

3. potom „grupa okrivljenik“ iznosi svoje stajalište o olakotnim i/ili otegotnim okolnostima sa svojim prijedlogom

4. nakon toga „grupa sud“ temeljem izlaganja „grupe tužitelj“ i „grupe okrivljenik“ donosi i obrazlaže svoju odluku o izrečenoj kazni i sigurnosnoj mjeri

5. kada grupe završe svoja izlaganja, voditelj radionice prezentira odluku o sankciji i sigurnosnoj mjeri iz odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske i odluke Županijskog suda u Zagrebu

6. završni dio vježbe bit će diskusija polaznika o eventualnim razlikama onog što su oni naveli u svojim izlaganjima u odnosu na isto iz pravomoćno presuđenih primjera

Prilozi:

1. presuda Županijskog suda u Zagrebu Kž-82/2023 (Općinski sud u Bjelovaru K-323/2021)
2. presuda Vrhovnog suda RH Kž-222/2020 (Županijski sud u Velikoj Gorici K-17/2019)
3. presuda Vrhovnog suda RH Kž-55/2021 (Županijski sud u Rijeci K-23/2018)
4. presuda Vrhovnog suda RH Kž-83/2021 (Županijski sud u Varaždinu K-16/2020)

PITANJA ZA KVIZ

1. Zakonodavac kao blisku osobu u Kaznenom zakonu ne definira bivšeg bračnog ili izvanbračnog druga, bivšeg životnog partnera ili neformalnog životnog partnera.

da ne

2. U članku 47. Kaznenog zakona koje sadrži pravilo o odmjeravanju kazne zakonodavac je naveo sve okolnosti koje će sud uzeti u obzir prilikom odmjeravanja kazne.

da ne

3. Svrha kažnjavanja, prema odredbi članka 41. Kaznenog zakona, je:

- a. retribucija
- b. specijalna prevencija
- c. generalna prevencija
- d. resocijalizacija

4. Visina izrečene kazne:

- a. može prekoračiti stupanj počiniteljeve krivnje
- b. ne smije prekoračiti stupanj počiniteljeve krivnje
- c. visina izrečene kazne i stupanj počiniteljeve krivnje ne razmatraju se u međusobnom odnosu

5. Izravnu namjeru kao oblik počiniteljeve krivnje i kao jednu od okolnosti relevantnih prilikom odmjeravanja kazne moguće je stupnjevati na:

- a. izravnu namjeru prvog stupnja
- b. izravnu namjeru drugog stupnja

6. Kod jačine ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra pravno je irelevantno s aspekta odmjeravanja kazne je li počinitelj kaznenog djela nasilja u obitelji višekratnim fizičkim napadima na suprugu isto učinio prede jednim njihovim zajedničkim djetetom ili pred dvoje njihove zajedničke djece.

da ne

7. Jesu li pobude (motivi) počinjenja kaznenog djela nasilja u obitelji od utjecaja na odmjeravanje kazne? (da)

8. Kod dokazivanja okolnosti koje su relevantne za odmjeravanje kazne i izricanje sigurnosne mjere vrijede niži dokazni standardi u odnosu na iste kod dokazivanja krivnje.

da ne

9. Svrha izricanja sigurnosnih mjera počiniteljima kaznenog djela nasilja u obitelji je dodatna penalizacija istih radi počinjenog djela.

da ne

10. Počinitelju kaznenog djela nasilja u obitelji u jednom postupku može se izreći samo jedna sigurnosna mjera.

da

ne

LITERATURA

a) knjige

1. Bayer, V. (1998) Jugoslavensko krivično procesno pravo. knjiga druga: Pravo o činjenicama i njihovom utvrđivanju u krivičnom postupku
2. Krapac, D. (1995) Engleski kazneni postupak
3. Krapac, D. (2000) Kazneno procesno pravo, prva knjiga: Institucije
4. Pavišić, B.(2011) Komentar Zakona o kaznenom postupku
5. Garačić, A. (2014) Zakon o kaznenom postupku, Pravni lijekovi
6. Horvatić, Ž. (1980) Izbor kazne u jugoslavenskom krivičnom pravu i sudskoj praksi
7. Bačić, F. (1998) Kazneno pravo - Opći dio
8. Horvatić, Ž. (2003.) Kazneno pravo – Opći dio – I
9. Novoselec, P. (2004) Opći dio kaznenog prava
10. Mrčela, M. Vuletić, I. (2021) Komentar Kaznenog zakona – Opći dio

b.) članci

1. Đurđević, Z. Odluka o kazni – kaznenoprocena pitanja, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol.11 – broj2/2004.
2. Mrčela, M, Delost, D. Dokazni standardi u kaznenom postupku, Policija i sigurnost,broj 4/2019
3. Kos, D. Opće pravilo o izboru vrste i mjere kazne
4. Tabaković Đ., Grozdanić V., Sušanj Z., Odmjeravanje kazne kao akt subjektivne sudske ocjene, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, 1994.

c.) mrežne stranice

1. www.dorh.hr
2. www.sentencingcouncil.org.uk
3. www.hudoc.echr.coe.int

d.) popis citiranih odluka

- 1.VSRH, I Kž-47/2021 od 15. lipnja 2021.
- 2.VSRH, I Kž-437/2020 od 13. studenog 2020.
- 3.VSRH, I Kž-38/2019 od 6. studenog 2019.
- 4.VSRH, I Kž-274/2016 od 23. svibnja 2018.
- 5.VSRH I Kž-232/2020. od 8. svibnja 2020.
- 6.VSRH, I Kž-56/2021 od 21. travnja 2021.
- 7.VSRH, I Kž-285/2017 od 13. lipnja 2017.
- 8.VSRH, I Kž-873/10 od 1. veljače 2010.

- 9.VSRH, I Kž-853/2018 od 23. veljače 2021.
- 10.VSRH, I Kž-Us 2/2018 od 4. travnja 2019.
- 11.VSRH, I Kž-474/2019 od 20. travnja 2021.
12. VSRH, I Kž-Us 22/11 od 8. veljače 2012.
- 13.VSRH, I Kž-235/2020 od 29. rujna 2021.
- 14.VSRH, I Kž-Us 143/2017 od 3. srpnja 2020.
- 15.VSRH, I Kž-84/2021 od 21. travnja 2021.
- 16.VSRH, I Kž-274/2016 od 23. svibnja 2018.
- 17.VSRH, I Kž-38/2019 od 6. studenog 2019.
- 18.VSRH, I Kž-75/2020 od 13. travnja 2021.
- 19.VSRH, I Kž-38/2019. od 6. studenog 2019.
- 20.VSRH, Kžzd-27/2020 od 18. ožujka 2021.
- 21.VSRH, I Kž-259/2019 od 21. siječnja 2020.
- 22.VSRH, I Kž-84/2021 od 21. travnja 2021.
- 23.VSRH, I Kž-963/10 od 3. listopada 2012.
- 24.VSRH, I Kž-288/2019 od 3. srpnja 2019.
- 25.VSRH, I Kž-232/20220 od 8. svibnja 2020.
- 26.VSRH, I Kž-147/2020 od 11. ožujka 2020.
- 27.VSRH, Kžzd-38/2019 od 23. rujna 2021.
- 28.VSRH, I Kž-408/2019 od 6. studenog 2019
- 29.VSRH, I Kž-75/2020 od 13. travnja 2021.
- 30.VSRH, I Kž-59/2020 od 18. svibnja 2020.
- 31.VSRH, I Kž-232/2017 od 9. listopada 2020.
- 32.VSRH, I Kž-147/2020 od 11. ožujka 2020.
- 33.VSRH, I Kž-235/2020 od 29. rujna 2021.
- 34.VSRH, I Kž-240/90 od 20. lipnja 1990.
- 35.VSRH, I Kž-135/93 od 18. ožujka 1993.
- 36.VSRH, I Kž-459/01 od 19. rujna 2001.
- 37.VSRH, I Kž-48/03 od 10. travnja 2003.
- 38.VSRH, I Kž-827/99 od 9. veljače 2000.
- 39.VKSRH, I Kž-318/2021 od 24. studenog 2021.
- 40.VKSRH, I Kžm-8/2021 od 29. travnja 2021.
- 41.VKSRH, I Kžm-8/2021 od 29. travnja 2021.
- 42.VKSRH, I Kž-Us-39/2021 od 28. rujna 2021.
- 43.VKSRH, I Kž-318/2021 od 24. studenog 2021.
- 44.VKSRH, I Kž-87/2021 od 1. lipnja 2021.
- 45.VKSRH, I Kž-26/2021 od 25. ožujka 2021.
- 46.VKSRH, I Kžm-15/2021 od 16. rujna 2021.
- 47.VKSRH, I Kž-10/2021 od 10. ožujka 2021.
- 48.VKSRH, I Kžzd-9/2021 od 16. rujna 2021.
- 49.VKSRH, I Kž-100/2021 od 6. srpnja 2021.
- 50.VKSRH, I Kž-26/2021 od 25. ožujka 2021.
- 51.VKSRH, I Kž-411/2021 od 18. siječnja 2022.
- 52.VKSRH, I Kž-57/2021 od 4. svibnja 2021.
- 53.VKSRH, I Kžm-11/2021 od 22. rujna 2021.
- 54.VKSRH, I Kž-326/2021 od 16. studenog 2021.
- 55.VKSRH, I Kž-26/2021 od 25. ožujka 2021.
- 56.USRH, U-III-4400/2019 od 20. svibnja 2020.
- 57.USRH, U-III-3077/2018 od 19. svibnja 2020.
- 58.USRH, U-III-5408/2018 od 26. studenog 2010.

- 59.USRH, U-III-3112/2012 od 22. travnja 2015.
- 60.USRH, U-III/2146/2011 od 11. prosinca 2014.
- 61.USRH, U-III/2374/2009 od 4. listopada 2010.
- 62.USRH, U-III/2374/2009 od 4. listopada 2010.
- 63.Zemaljski sud Rottweil, I Ks 10 Js 10802 od 4. rujna 2018.